

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Marleen Reimets

**ETTEVÕTLUSE ARENGU SOODUSTAMISE VÕIMALUSED
VÄIKELINNAS JÕGEVA NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Juhan Teder

Tallinn 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Marleen Reimets

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 142713

Üliõpilase e-posti aadress: marleen.reimets@gmail.com

Juhendaja dotsent Juhan Teder:

Töö vastab bakalaureusetöole esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	3
SISSEJUHATUS	4
1. ETTEVÕTLUS JA REGIONAALARENG	6
1.1. Ettevõtluse roll regionaalarengu toetajana.....	6
1.2. Eesti regionaalpoliitika eesmärgid ja ülesanded	8
1.3. Jõgeva ettevõtluskeskkond ja rahvastiku muutus	10
1.4. Jõgeva regionaalarengu statistika võrdlus teiste Eesti linnadega	15
2. EMPIIRILISE UURINGU TULEMUSED	18
2.1. Uurimisprobleem ning töö eesmärgid.....	18
2.2. Kvalitatiivne uurimismeetod ning uuringu läbiviimine.....	19
2.3. Ettevõtjate intervjuude tulemused.....	21
2.4. Intervjuu Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga tulemused.....	27
2.5. Järeldused ja ettepanekud	30
KOKKUVÕTE	34
VIIDATUD ALLIKAD	36
SUMMARY	39
LISAD	42
Lisa 1. Intervjuu küsimused ettevõtjatele	42
Lisa 2. Intervjuu küsimused Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajale.....	43
Lisa 3. Ettevõtjatega intervjuude põhjal koostatud <i>cross-case</i> tabel.....	44
Lisa 4. Intervjuu SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga	53

ABSTRAKT

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada Jõgeva linnas ettevõtluse arengut takistavad tegurid ning töötada välja ettepanekud olukorra parandamiseks. Aina rohkem koonduvad inimesed maakohtadest ja väiksematest linnadest suurematesse, mille tagajärjeks on majandusliku arengu ebaühtlus. See mõjutab suuresti antud piirkondades ka ettevõtlust, mistõttu on oluline uurida, millised barjäärid takistavad ettevõtete kasvu ja kuidas oleks võimalik arengut soodustada. Püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks on töös kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit. Poolstruktureeritud intervjuud viidi läbi SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhataja ning kuue Jõgeva linna ettevõtjaga, kes tegutsevad peaaegu kõik erinevates valdkondades. Ettevõtlust takistavad tegurid on Jõgeva linnas oskustöölise ja pikaajalise visiooni puudumine ettevõtluse valdkonnas, detailplaneeringute aeglane menetlemine, elamispindade puudus ja klientide vähesus. Riik või kohalik omavalitsus võiks ettevõtluse soodustamiseks Jõgeval jagada ettevõtjatele kasulikke kontakte ja läheneda neile isikuliselt, tõsta esile need, kes panustavad kohalikku ellu, toetada väikelinnades asuvaid ettevõtteid, töötada välja visioon ettevõtluse arengu soodustamiseks piirkonnas, rajada kaasaegse planeeringu ja taristuga ettevõtlusala ja juurde tekitada elamispindasid.

Võtmesõnad: regionaalareng, ettevõtlus, barjäärid, Jõgeva, arengu soodustamine.

SISSEJUHATUS

Elanikkonna jaotus Eestis on väga ebahütlane. Kõik koondub üldiselt Tallinnasse, samas kui maakohtades ja väikelinnades läheb sealjuures elukvaliteet järjest kehvemaks. Inimesed, eriti noored, kolivad suurematesse linnadesse, mille peamiseks põhjusteks on kool ja töö, viimast leidub maapiirkondades üha vähem. Üldiselt tulevikku väikestes kohtades ei nähta, kuna arengut toimub seal väga vähe, ka riigi ja eraettevõtete poolt pigem piiratakse asutusi ja esindusi maapiirkondades. Lisaks pärsib see ettevõtlust väikelinnades, kus areneda on järjest raskem. Kogu majandus riigis ei tohiks koonduda ühte suuremasse punkti, vaid peaks olema rohkem laiali hajutatud. See tagaks ühtlasema elanikkonna jaotuse ja tasakaalustatuma arengu.

Antud töö uurimisprobleem on asjaolu, et aina enam koonduvad ettevõtjad koos inimestega nii maalt kui ka väiksematest linnadest suurematesse linnadesse, mille tagajärjeks on majandusliku arengu suur ebahütlus eri piirkondades. Väikeste linnade peamiseks probleemiks on olnud juba pikka aega see, kuidas takistada rahvaarvu järjepidevat vähenemist. Sellest tulenevalt kaovad ka ettevõtted maalt ära ning uusi ettevõtteid rajada sinna ei taheta, kui pole kliente ja töötajaid.

Antud töös uuritakse, mis on põhilised probleemid väikelinnas ettevõtlusega tegeledes, mis barjäärid takistavad ettevõtete kasvu ning kuidas neid probleeme lahendada - mida saavad ära teha ettevõtjad ja kohalik omavalitsus. Samuti uuritakse ettevõtluse arengutendentse väikelinnades.

Töö eesmärk on välja selgitada peamised Jõgeval ettevõtluse arengut takistavad tegurid ning pakkuda välja ettepanekuid olukorra parandamiseks. Vastavalt töö eesmärgile on probleemi uurimiseks püstitatud kuus uurimisküsimust, mis on järgnevad:

1. Millised on peamised ettevõtluse arengutendentid Jõgeval?
2. Millised eelised ja puudused esinevad Jõgeval ettevõtjana tegutsedes?
3. Kuidas on ettevõtjad rahul Jõgeval ettevõtlusega tegelemise tingimustega?
4. Kuidas ning kui suures mahus aitab või võiks aidata Jõgeval ettevõtjaid kohalik omavalitsus?

5. Millised on tõenäolised arengutendentsid ja tulevikuperspektiivid Jõgevale ettevõtet rajades?

6. Mida tuleks teha, et väikelinnades oleks kergem alustada oma ettevõtet/ tegeleda ettevõtlusega?

Kirjanduse ülevaade esimeses peatükis keskendub ettevõtluse rollile regionaalarengu toetajana. Lisaks tuuakse välja Eesti regionaalpoliitika eesmärgid ja ülesanded ning analüüsitakse ettevõtlusstatistikat Jõgeval ja võrdlusena teistes Eesti linnades.

Teises peatükis annab töö autor ülevaate empiirilise uuringu tulemustest. Põhjendatud on uurimisprobleemi valikut ja välja toodud töö eesmärk. Metoodika kirjeldab uurimismeetodi valikut ning kvalitatiivse uuringu läbi viimist. Töö autor annab ülevaate intervjuude tulemustest, mille põhjal on tehtud järeldused ning kirja pandud edasised soovitusel ja ettepanekud antud teema edasi uurimiseks tulevikus.

1. ETTEVÕTLUS JA REGIONAALARENG

1.1. Ettevõtluse roll regionaalarengu toetajana

Terminite ettevõtlus on seletatud põhiliselt kolme moodi - ettevõtte innovaatsiliselt alustamist või arendamist, juhtimise stiili või tüüpi, kaasa arvatud väikese kuni keskmise suurusega ettevõtte juhtimist ning igasugust innovaatsilist ja/või loomingulist tegevust, mis tõstab ühiskonna väärtust (Entrepreneurship... 2006, 10). Ettevõtlikku käitumist aga on peamiselt kirjeldatud erialakirjanduses kui majanduslikult motiveeritud käitumist või eriliste iseloomuomaduste tagajärge. Vaadates sotsiaal-antropoloogilisest seisukohast inimese motivatsiooni ning ettevõtlikku käitumist üldiselt, ei ole võimalik seda seletada ratsionaalse majandusliku arvestuse või psühholoogiliste muutujate abil. Pigem saab seda analüüsida sotsiaalses ning kultuurilises keskkonnas ning võtta sotsiaalse käitumise teejuhina. (Pfeilstetter 2013, 47)

Regionaalsed erinevused ettevõtluses on tingitud piirkondlike keskkondade omapäradest. Piirkondlik ettevõtlus tuleneb antud piirkonna keskkonna konkreetsetest ressurssidest nagu infrastruktuur, finantsressursid ja loodusvarad. Oluline roll on nendest ressurssidest teadlikel inimestel, kes neid kasutusele võttes saavad luua uusi kombinatsioone, mis säilitavad antud ressursse või tekitavad neid juurde. (Kotey 2006, 21)

Ettevõtlus on majanduse evolutsioonile aluseks, samas ka selgelt ebaühtlane protsess, kuna sõltub kindlast läbitavast teekonnast majanduse struktuuris, institutsioonides ja kultuuris. Viimased varieeruvad oluliselt erinevates piirkondades ning riikides. Ettevõtlust mõjutavad piirkondlikud tingimused sisaldavad ettevõtliku käitumise tähtsust nii üksikisiku, sotsiaalse kui ka organisatsioonilise toote, piirkonna majanduse struktuuri ning valitseva ettevõtluskultuuri ja piirkonna suuruse näol. (Brekke 2015, 205)

Piirkondlikku ettevõtlust uuritakse vastava piirkonna ressurssidest lähtudes, kuhu kuuluvad ka ettevõtjad. Kuna iga piirkond on tihedalt seotud rahvuse ja riigiga, siis ressursid ja seisukorrad riiklikul tasandil on aluseks piirkondade arenemisele ja kasvule. Regionaalse

ettevõtluse mudel algab majanduslikest ja poliitilistest tingimustest, samuti ka õigus- ning finantssüsteemidest riiklikul tasandil. (Kotey 2006, 22) Piirkondlik areng pole mõjutatud mitte ainult uute harude tulekust, vaid ka vanade harude taandumisest. Tundub, et piirkonna majanduskasvu ajendab ning toidab tema ajalooline trajektoor ja piirkonna majanduse mitmekesisus, mis võimaldab jagada teadmisi erinevate majandussektorite vahel. (Brekke 2015, 202-203) Keskvalitsuste ülesandeks on pakkuda erinevates piirkondades vajalikke ressursse nagu finantsid, tehnoloogia ja inimkapitali arendamine, kui suurel määral suudetakse riiklikul tasandil olemasolevatest ressurssidest kasu saada ning neid tõhusalt kasutada sõltub regioonist. (Kotey 2006, 22)

Uuringutest on ilmnenu, et ettevõtlik käitumine on seoses teadmiste allikaga geograafilise läheduse korral. See omakorda tõestab, et üks võimalikke globaliseerumise paradokse on regioonide taastekkimine teadmiste allikatena ning ettevõtliku käitumisena, mis on lokaliseeritud ning nõuab antud regioonis kohal viibimist, et teadmistele ligi pääseda ning ka nendest kasu saada. Poliitikad, mis reklaamivad nii teadmistesse investeerimist kui ka ettevõtlust, on arenenumates riikides paljudes piirkondades esile tulnud. Kuigi palju tähelepanu on pööratud finants- ning majanduskriisidele, pole alust arvata, et nii kaua, kui majanduse globaliseerumise trend jätkub, väheneb ettevõtluse tähtis roll piirkondlikus kontekstis. (Handbook of...2011, 30) Väikesed ettevõtted muudavad ja arendavad kogukondi. Ettevõtjad loovad viise, kuidas ühendada ressursid kultuuri, poliitika ja majandusolukorraga. Nad peavad looma strateegiaid, mis lahendavad suuri majanduslikke ning sotsiaalseid väljakutseid, seega sellest tulenevalt nad ka parandavad paiknevas regioonis elu kvaliteeti. (Ribeiro-Soriano 2017, 2)

Selleks, et soodustada ettevõtluslikku tegevust erinevates piirkondades, tuleks läheneda rohkem terviklikult sellistele olulist rolli mängivatele teguritele nagu inimkapitali mõju, motivatsiooni kasv ning asukohapõhised olukorrad, kuna uuringud on tõestanud, et need on kõik omavahel tihedalt seotud ning mõjutavad üksteist, kuigi toimivad väga erinevatel tasanditel. Ettevõtte ellu jäämisel on olulised nii motivatsiooni kasv kui ka strateegiliste otsuste tegemine. Ettevõtete ellujäämismäär varieerub märgatavalt äärealade piirkondades. On selge, et oluliselt rohkem tööd on vaja teha lokaliseeritud piirkonna sisesel tasandil, et täielikult mõista tegureid, mis mõjutavad ettevõtte edu pikemas perspektiivis ka äärealadel vähem edukates piirkondades. (Huggins et al 2017, 379)

Ettevõtlus panustab regionaalsesse arengusse genereerides erinevatest isikute ja

institutsioonide gruppidest ideid ning luues uusi ettevõtmisi. See annab võimaluse gruppidel üksteisega suhelda ning koostööd arendada. Ettevõtja loob seega mehhanismi, mis teeb majanduse, sotsiaalse ja kultuurilise arengu võimalikuks ning tagab ka personaalse väärtuse nendest ühendustest. (Mitra 2012, 291)

Euroopa ümberkorralduspoliitika on endaga riikide siseselt kaasa toonud palju nihkeid selleks, et juhtida piirkondlikku rahastust Euroopa poolt. See on omakorda nõrgestanud riikide võimsust ning poliitika koordineerimise võimet. (Impacts of... 2015, 19)

Viimaseid Euroopa algatusi territoriaalse koostöö näol Baltimaadega, näiteks nagu INTERREG programmid, *Northern Dimension* initsiatiiv ja EU strateegia Läänemere piirkonnas, võib võtta kui mehhanisme riikidesse julgeoleku toomiseks, eriti Baltimaade kirde osasse. Täpsemalt soovitakse vähendada suuri piiriüleseid erinevusi, samuti konflikte ja pingeid, mis võivad mõjutada regiooni või Euroopa Liidu stabiilsust. Arengud väljaspool Euroopa Liitu on väga olulised Balti, eriti Kalilingradi ja St. Peterburgi, regioonis, kuna need piirnevad Euroopa Liidu territooriumiga ning omavad võimet moonutada Balti regiooni arengut. Senikaua pole Venemaa eriti aktiivselt sekkunud Balti makro-regionaalse strateegia arengusse ning täideviimisse ja pole ka võtnud vastutust tegevusi koordineerida. Seega saab vaid aeg näidata, kas Venemaa soovib tulevikus rohkem kaasa lüüa Euroopa territoriaalses koostöös Balti regioonis ning kas see viib Venemaa (territooriumi) euroopastumiseni. (Impacts of... 2015, 19-20)

Seega on ettevõtlus väga oluline tegur regionaalse arengu juures ning mõjutab seda suurel määral. Inimestel tuleks mõelda, kuidas kasutada olemasolevaid ressursse võimalikult efektiivselt, et soodustada sellega ettevõtlust ja oma piirkonna arengut. Riigi ülesandeks on muuta need ressursid rahvale võimalikult kättesaadavaks. Kuna iga piirkond on väga erinev, tuleks ka läheneda neile individuaalselt ning rohkem keskenduda vähem edukatele aladele.

1.2. Eesti regionaalpoliitika eesmärgid ja ülesanded

Euroopa Liidu reeglite omaks võtmine on Eestis toimunud eri aegadel erineva kiirusega. Institutsiooniline dünaamilisus oli kõige rohkem nähtav perioodil 1994-1998, kui Eesti end riigina nii-öelda üles ehitas ning samuti aastatel 1999-2003, kui Euroopa ühtekuuluvuse poliitikat omaks hakati võtma. (Impacts of... 2015, 118)

Regionaalpoliitika eesmäärke ja ülesandeid rakendades tuleks arvesse võtta ka

erinevate piirkondade iseärasused (Zvirgzdina et al 2009, 243). Piirkondlik areng peaks üles ehitama regionaalseid innovatsiooni süsteeme ning edendama teadmiste omandamist piirkondlike õppeprotsesside kaudu. Viimasel ajal on aga täheldatud, et regionaalarengu poliitika jäi paljudes riikides traditsiooniliste hierarhiliste eesmärkide varju ning palju räägitud euroopastumist ei saavutatudki. (Raagmaa et al 2013)

Eesti riigi regionaalpoliitika eesmärkideks on 1994. aastal vastuvõetud regionaalpoliitika kontseptsiooni alusel riigi territoriaalne terviklikkus, säästev areng, rahvastiku ja asustuse arengu piirkondlik tasakaalustatus, kõigi piirkondade majanduse arenguvõime ning kõigi piirkondade elanike turvalised elutingimused ehk siis võimalus saada tööd, esmatahtsaid teenuseid ning tervisele ohutu elukeskkonna. Antud eesmärgid on püsinud kasutusel juba 23 aastat ning midagi juurde lisatud ega eemaldatud ei ole, muudetud on vaid sõnastust. (Eesti piirkondlik... 2016, 8)

Regionaalpoliitika üks oluliseim ülesanne, hoolimata sellest, et viimasel ajal on see üsna teiste varju jäänud, on üleriigilise infobaasi loomine piirkondliku arengu jälgimiseks ja vastava info üldkättesaadavaks tegemine. Veel on peamisteks ülesanneteks 1994. aastal loodud kontseptsiooni alusel kogu riiki hõlmava kommunikatiivse infrastruktuuri väljaarendamine, elujõulist ettevõtlust võimaldavate tingimuste kujundamine riigi kõigis piirkondades, maamajanduse regionaalselt otstarbeka ümberstruktureerimise toetamine ning arengupiirkondade toimetulekuvõime loomine. Viimane hetkel enam nii aktiivne ei ole ning selle asemel on rohkem hakatud rääkima ääremaastumisest. Veel on regionaalpoliitika ülesanneteks piirkondliku arengu jälgimiseks ja suunamiseks vajaliku üleriigilise infobaasi loomine ja vastava informatsiooni üldkättesaadavaks tegemine ning esmateenuste nagu põhiharidus ja esimese astme arstiabi territoriaalse kättesaadavuse tagamine. Ka ülesandeid oluliselt muudetud ei ole, vaid samadega tegeletakse jätkuvalt edasi. See aga ei tähenda, et vahepeal poleks ülesandeid lahendatud, vaid olukorra pidevalt muutudes tuleb ka uusi täiendusi teha. Mõned ülesanded, mis on siiski ajaga lisandunud, on näiteks kättesaadavus gümnaasiumihariduse ning eriarstiabi järele. (Eesti piirkondlik... 2016, 9)

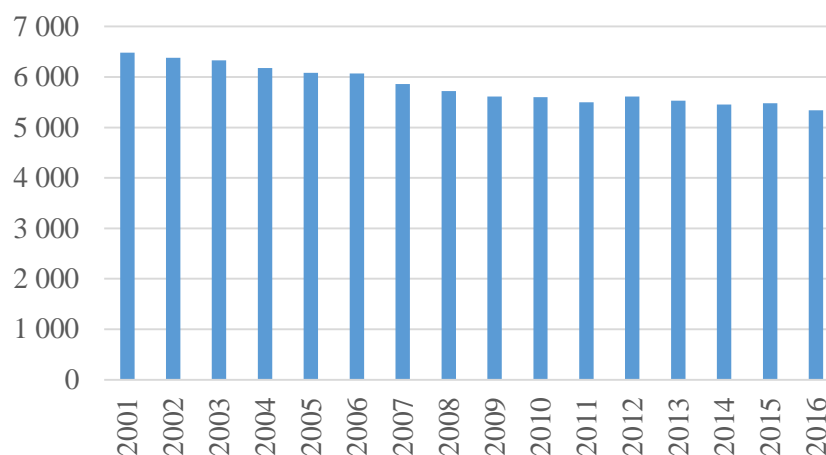
Regionaalarengu strateegiat on koostatud Eestis kolm korda. Esimene võeti vastu 1999. aastal, mis oli ka ette nähtud 1994. aasta regionaalpoliitika kontseptsioonis. Olulisi muudatusi kontseptsiooniga võrreldes ei olnud, välja arvatud see, et eesmärgid olid muutunud täpsemaks. Eesti teine regionaalarengu strateegia võeti vastu aastal 2005 ning kehtima jäi see kuni 2015. aastani. Üheks oluliseimaks muutuseks võrreldes eelmise strateegiaga oli Eesti

võrdluse ülejäänud Euroopaga mahukamaks tegemine, nagu ka Eesti riigi arengute analüüsi suurem põhjalikkus. Samuti on regionaalarengu näitajad 2005. aastal muutunud süsteemsemateks ning mitmekülgsemateks - on paremini seotud visiooni ja olukorraga. (Eesti piirkondlik... 2016, 10-12)

Viimane 2014. aastal tehtud strateegia kehtib aastani 2020 ning seal on välja toodud neli põhilist alameesmärkidega eesmärki Eesti regionaalarengu kohta, milleks on toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond, linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja keskkonnasõbralik elukeskkond, piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine ning piirkondade tugevam sidustus ja arendusvõimekus. Antud strateegias pannakse teistega võrreldes rohkem rõhku ka ettevõtluse, töökohtade ning tööjõu arendamisele. (Eesti piirkondlik... 2016, 12-13) Üldiselt ainult strateegiate koostamisest ei piisa, kindlasti tuleks hinnata ka, kuidas on antud eesmärgid ja ülesanded täidetud ning lahendatud ja mida saaks tulevikus paremini teha.

1.3. Jõgeva ettevõtluskeskkond ja rahvastiku muutus

Jõgeva maakond on viie maakonnaga piirnev Peipsi järve ääres asuv maakond pindalaga 2604 km². Suur osa maakonna põhjaosast on kaetud metsade ja soodega ning metsad moodustavad terve piirkonna territooriumist umbes pool - 2010. aasta andmete kohaselt 130 000 hektarit ehk 50,2%. (Jõgevamaa uuendatud... 2015, 7) Jõgevamaal on 3 linna - Jõgeva, Mustvee ja Põltsamaa, 11 alevikku ja 225 küla (Jõgevamaa uuendatud... 2015, 9). 2015. aasta andmete kohaselt suri Jõgeva maakonnas rohkem inimesi, kui sündis, täpsemalt oli loomulik iive -140. Võrreldes aastatega 2012-2014 on loomulik iive siiski tõusnud, aastal 2012 oli see lausa -204. (Statistikaamet 2017a) Jõgeva linnas on alates aastast 2001 kuni 2016 rahvastikuarv järjest vähenenud (joonis 1), kui 2001. aastal oli inimesi seal 6480, siis 2016. aastaks oli neid järgi vaid 5340.

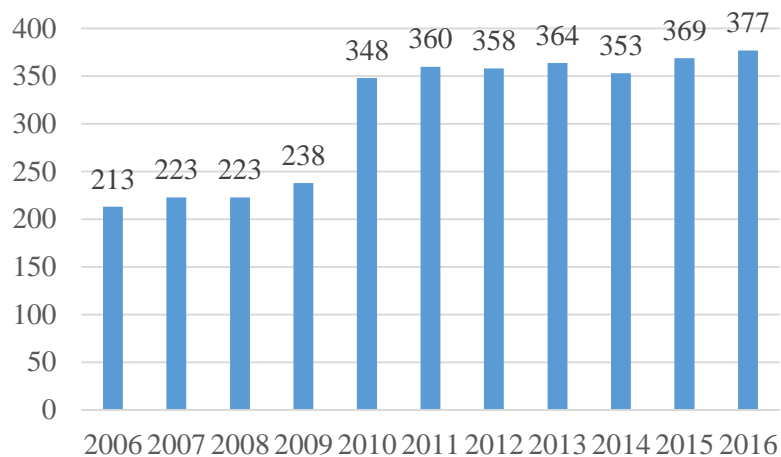

Joonis 1. Rahvaarvu muutus Jõgeva linnas aastatel 2001-2016 Allikas: (Statistikaamet 2017b)

Registreeritud töötuid oli 2015. aasta 1. jaanuari seisuga Jõgeva linnas 124 (Omavalitsusüksuste... 2017), mis on tunduvalt vähenenud, kuna 2014. aastal oli see arv 143 (Jõgeva linna... 2014, 11). Palgatöötaja sai keskmiselt kuus brutotulu 2015. aastal 865,34 eurot (Ibid.), samas kui Eesti keskmine oli siis 1013 eurot (Kuukeskmise... 2016). Brutotulu saajaid üldse oli samal aastal Jõgeva linnas keskmiselt kuus 2021 ehk veidi alla poole elanike arvust (Omavalitsusüksuse... 2017), aastal 2012. oli neid veidi rohkem – 2037 (Jõgeva linna... 2014, 12)

Jõgeva linnas tegutseb palju erinevaid ettevõtlusvaldkondi, millest kõige suurem osa kuulub teeninduse ning kaubanduse valdkonda. Neile järgnevad samuti populaarsed valdkonnad nagu ehitus, veondus, laondus, metsamajandus ja kommertsteenustega tegelevad ettevõtjad. Esindatud on ka tööstuse valdkonna ettevõtted nagu puidutööstus, õmblustööstus ja naha- ning tekstiiltoodete valmistamine. (Jõgeva linna... 2014, 7-8)

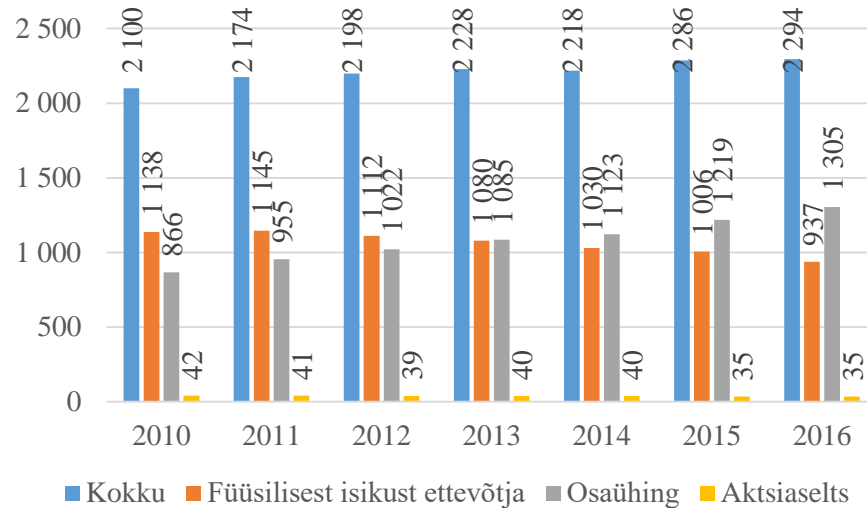
Ettevõtete arv on Jõgeva linnas vastupidiselt rahvaarvule viimase 10 aasta jooksul tõusnud (joonis 2). Aastast 2010 kuni 2016 on neid lisandunud 29.

Joonis 2. Ettevõtete arvu muutus Jõgeva linnas aastatel 2006-2016 Allikas: (Statistikaamet 2017c)

Võrreldes teiste maakondadega oli Jõgeva varem pigem halvemas seisus, kuid vahelduvate langustega on üldiselt ettevõtete arv 1000 elaniku kohta aastate jooksul tõusnud. Jõgevamaa valdades Põltsamaal ning Palamusel oli 2012. aastal piirkonna teistest valdadest enim ettevõtteid 1000 elaniku kohta - vastavalt 154 ja 165, kusjuures Jõgevamaa keskmist ületasid need üle kahe korra. Jõgeva linnas oli see arv antud aastal veidi üle 60. (Jõgevamaa... 2015, 24)

Jõgeva maakonnas on ettevõtete arv ajavahemikus 2010-2016 üldiselt kasvanud (joonis 3), 2016. aasta andmete kohaselt oli see arv 2294. Vähenenud on viimase kuue aasta jooksul füüsilisest isikust ettevõtjate arv - 1138-st 937-ni, samas kui osaühingute arv on seevastu tõusnud suhteliselt suurel määral - 866-st 1305-ni. Aktsiaseltside arv on vähenenud.

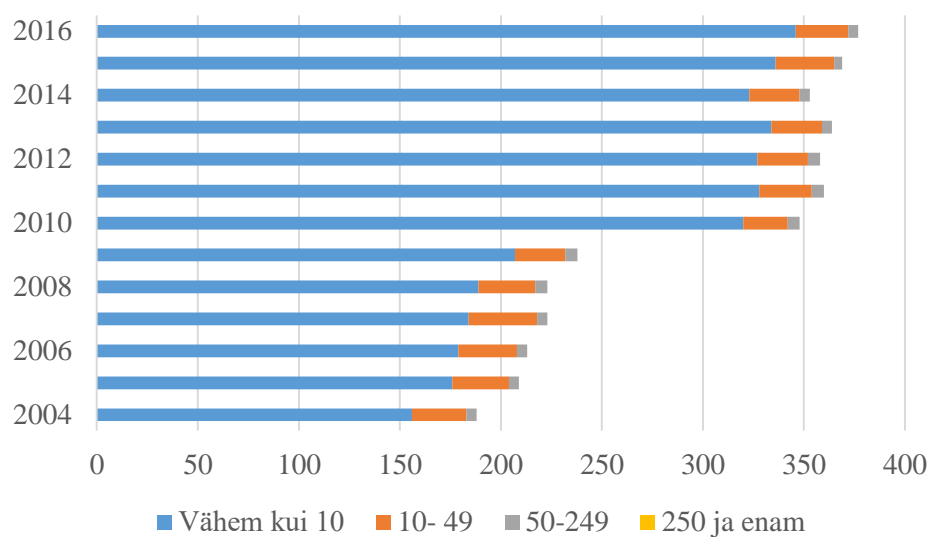

Joonis 3. Ettevõtete arv õiguslike vormide lõikes aastatel 2010-2016 Allikas: (Statistikaamet 2017d)

Jõgeva linnas oli 2014. aasta seisuga äriregistri andmete kohaselt kõige enam osäühinguid - 291, millele järgnesid füüsilisest isikust ettevõtjad, neid oli registreeritud 145. Aktsiaseltse esines andmete kohaselt 11, tulundusühistuid 3 ning täisühinguid 1. (Jõgeva linna... 2014, 8)

2012. aasta andmete järgi tegutsesid majanduslikult aktiivsed ettevõtted kõige enam hulgi- ja jaekaubanduse valdkonnas (77) ja muudes teenindavates tegevustes (51). Neile järgnesid samuti populaarsed valdkonnad põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük, kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus ning ehitus. (Ibid.) Kõige suurema töötajate arvuga ettevõtted olid puitmajade tootmisega tegelev ettevõtte AS Valmeco, kaubandusettevõtte Jõgeva Majandusühistu, pehme mööbli tootmisega tegelev firma Softcom, õmblusettevõtte OÜ Nordlanden ning teedehituse firma AS Vooremaa Teed. (Jõgeva linna... 2014, 9)

2016. aasta andmete kohaselt Jõgeva linnas suured ehk üle 250 töötajaga ettevõtted puudusid ning seda juba vähemalt üle kümne aasta (joonis 4). Kõige enam on pidevalt esinenud mikroettevõtteid ehk 1-9 töötajaga firmasid, 2016. aastal oli neid 346. Nende arv on ka järjest aastatega kasvanud. Väikeettevõtete ehk 10-49 ning keskmise suurusega ehk 50-249 töötajaga ettevõtete arv on suhteliselt stabiilsel tasemel püsinud. Esimestel on see umbes 20 ning teistel 5-6.

Joonis 4. Jõgeva linna ettevõtete töötajate arvu muutus aastatel 2004-2016 Allikas: (Statistikaamet 2017e)

2012. aasta äriregistri andmete põhjal oli kõige suurema käibega Jõgeva linnas ettevõtte Tulundusühistu Jõgevamaa Põllumajandustootjate Liit 36,6 miljoni euroga ning talle järgnes Eesti Viljasalv AS 36,3 miljoni euroga. Jõgeva linnal endal oli osalus kahes äriühingus, milleks oli osaühing Jõgeva Sotsiaalkeskus Elukaar osakapitaliga 199 404, 34 eurot ning osaühing Jõgeva Veevärk osakapitaliga 859 483, 85 eurot. Mõlemas ettevõttes oli 100%-line osalus. (Jõgeva linna... 2014, 9)

2014. aastal Jõgeva linnavalitsuse poolt tehtud Jõgeva linna arengukava aastani 2020 põhjal on ettevõtluses arengueeldusteks linnavõimude toetav suhtumine ettevõtluse suhtes, ettevõtjatele suunatud tugimeetmete ning tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuri olemasolu. Ettevõtjate seisukohast võttes on väga positiivne ka asjaolu, et Jõgeva on lähipiirkonna äri- ja kaubanduskeskus. Probleemid, mis antud dokumendis välja toodi, on kvalifitseeritud tööjõu puudus, tarbijate ning vaba äri- ja tootmismaa jätkuv vähenemine. Täheldatud on ka Jõgeva ettevõtjate seas probleemi, et väikeettevõtjatel puuduvad ettevõtlusega tegelemise kogemused ning piisav juhtimise- ja erialane kompetents. (Jõgeva linna... 2014, 12)

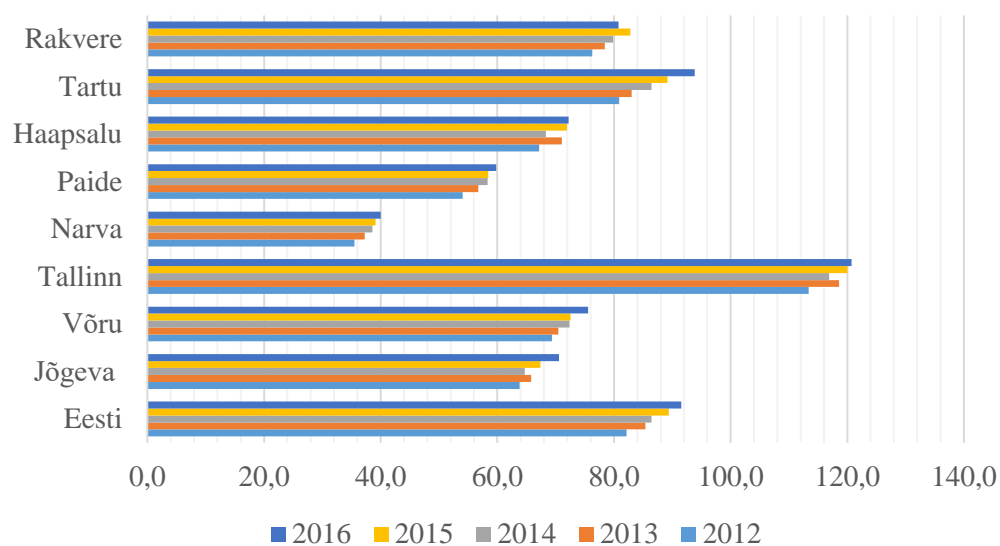
1.4. Jõgeva regionaalarengu statistika võrdlus teiste Eesti linnadega

2014. aastal kasvas Eestis võrreldes sellest eelneva aastaga tegutsevate ettevõtete arv 2300 võrra. Üheks oluliseks põhjuseks on majanduskriisile järgnenud majanduskasv, mis soodustas väga uute ettevõtete tekkimist ning seda eriti kuni aastani 2013. Enamjaolt on kasvanud Eestis mikro- ehk alla 10 töötajaga ettevõtete arv. Ka see trend on esile kerkinud just pärast majanduskriisi, keskmise suurusega ning suurte ettevõtete arv on samal ajal oluliselt langenud. (Eesti statistika... 2016, 215)

Tallinna linnas oli 2016. aasta andmete kohaselt 51 129 ettevõtet ning Tartus 8793. Neile järgnesid Pärnu ning Narva vastavalt 3753 ning 2327 ettevõttega. Sarnaselt Jõgevaga suhteliselt väikeses linnas Paides oli statistikaameti andmete kohaselt 2016. aastal 486 ettevõtet. Ka seal oli kolm enim populaarsemat valdkonda, kus ettevõtted tegutsevad, hulgi- ja jaekaubandus, ehitus ning muud teenindavad tegevused, vastavalt 79, 69 ning 62 ettevõttega. Samuti oli Tallinnas ning Tartus hulgi- ja jaekaubanduse valdkond kõige suurema ettevõtete arvuga - vastavalt 10 426 ning 1623 ettevõttega, millele järgnesid kutse-, teadus- ja tehnika valdkond Tallinnas 8783 ja Tartus 1311 ettevõttega. Kolmandal kohal oli ehitus ja kinnisvara valdkonnad Tallinnas umbes 4000 ning Tartus ligikaudu 700-800 ettevõttega. (Statistikaamet 2017f)

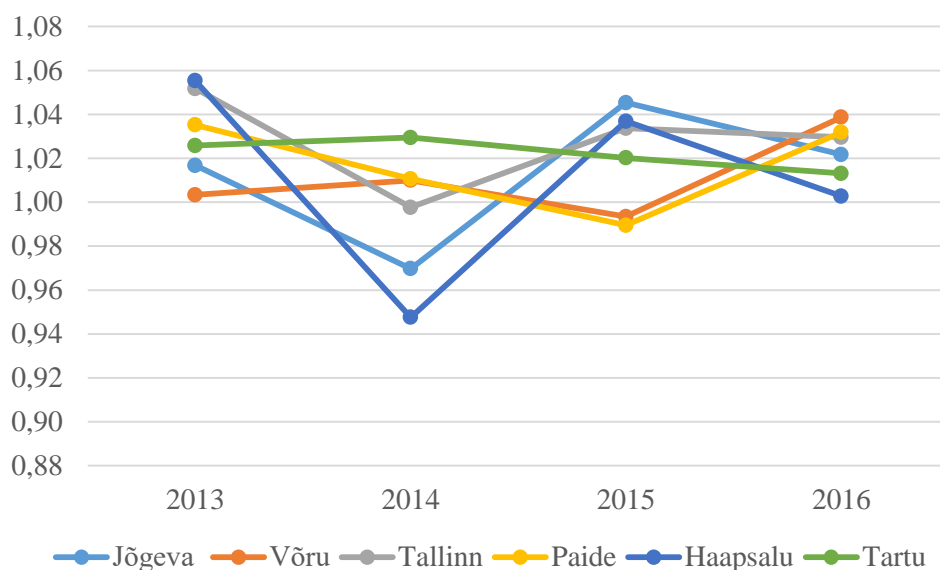
Ettevõtlusaktiivsuse ehk ettevõtete arvu 1000 elaniku kohta (joonis 5) võrdlusest mõningate Eesti linnade vahel võib näha, et Tallinnas on see teistest linnadest kordades suurem - 2016. aasta andmete kohaselt 120,8. See on ühtlasi kõige kõrgem näit Tallinnas läbi aegade. Ka Tartus on ettevõtlusaktiivsus teistest linnadest veidi suurem ehk 93,9 2016. aasta andmete kohaselt. Jõgeva linnas on olnud ettevõtlusaktiivsus vähemalt aastast 2012 Paidest ja Narvast suurem, mis on üllatav just viimase linna puhul, kuna rahvaarvu poolest ületab see Jõgevat ligikaudu 12 korda. Eesti keskmist ettevõtlusaktiivsust ületavad vaid Tartu ja Tallinn.

Üldiselt on kõigis linnades ettevõtlusaktiivsus aastate möödudes tõusnud, välja arvatud aastal 2014, millal see langes nii Tallinnas, Haapsalus kui ka Jõgeval. Ka Rakveres on see 2016. aastaks kahanenud 82-lt 80-le ettevõttele 1000 elaniku kohta. (Statistikaamet 2017f) Antud linnad valiti võrdlusesse, kuna välja taheti tuua kindlasti Eesti suuremad ning ka mõned Jõgevaga sarnased väiksemad linnad.

Joonis 5. Ettevõtlusaktiivsuse (ettevõtete arvu 1000 elaniku kohta) võrdlus aastatel 2012-2016 Allikas: (Statistikaamet 2017f, autori poolsete arvutustega)

Kõige ühtlasem ettevõtete arvu kasvutempo (joonis 6) on aastast 2013-2016 olnud Tartu linnas, kuid viimase kahe aastaga on see vähenenud 1,03-lt 1,01-le. Nelja aasta võrdluses on nii Tallinnas, Haapsalus kui ka Jõgeval 2014. aastal olnud kõige väiksem kasvutempo, Haapsalus langes see teistest kõige madalamale - 0,95-le. Nii Paides kui Võrus on 2015. aastaga ettevõtete arv tunduvalt kasvama hakanud. Jõgeval oli ettevõtete kasvutempo 2013. aastal 1,02, mis on vahepealse mõningase languse ning tõusu järel 2016. aastaks samal tasemel.

Joonis 6. Eesti linnade ettevõtete kasvutempo võrdlus aastatel 2013-2016 Allikas: (Statistikaamet 2017f, autori poolsete arvutustega)

Eestis tervikuna lisandus tegutsevaid majandusüksusi ühe aastaga vahemikus 2014-2015 5000 ehk 2015. aastaks oli neid 151 000, nendest üle poole ehk 60% moodustasid äriühingud. Äriühinguid ja FIE-sid lisandus sama ajaga 3600, 2015. aastaks oli neid üle 117 000, millest enamik ehk 91 000 olid äriühingud. Kõige enam kasvas osäühingute arv, mida lisandus umbes 4000, FIE-de arv vähenes. (Eesti statistika... 2016, 227)

Suurettevõtteid ehk vähemalt 250 töötajaga ettevõtteid lisandus Eestis aastast 2014-2015 vaid 4, üleüldse oli neid 2015. aastal umbes 200, millest umbes 70% asus Harjumaal. Sellele järgnesid 9%-ga Ida-Viru ning 7%-ga Tartu maakond. Suurettevõtted puudusid üldse sellistes maakondades nagu Jõgeva, Hiiu, Lääne ja Rapla. Kõige enam asutatava ettevõtte liigi ehk mikroettevõtete arv suurenes kõigis maakondades 2015. aastal, välja arvatud Võrumaal. Keskmise suurusega ettevõtteid lisandus 40 ning väikeettevõtteid 400. Kõige rohkem lisandus ettevõtteid kinnisvara valdkonda- natuke üle 8%, millele järgnes info ja side valdkond 6%-ga. (Ibid.)

2. EMPIIRILISE UURINGU TULEMUSED

2.1. Uurimisprobleem ning töö eesmärgid

Antud töö uurimisprobleemiks on asjaolu, et aina enam koonduvad ettevõtjad koos inimestega nii maalt kui ka väiksematest linnadest suurematesse linnadesse, mille tagajärjeks on majandusliku arengu suur ebaühtlus eri piirkondades. Juba pikemat aega on olnud väiksemate linnade põhiprobleem, kuidas hoida ära rahvaarvu jätkuvat vähenemist. Sellest tulenevalt kaovad ka ettevõtted maalt ära ning uusi ettevõtteid rajada sinna ei taheta, kui puuduvad kliendid ja töötajad.

Antud töös uuritakse, mis on põhilised probleemid väikelinnas ettevõtlusega tegeledes ning kuidas neid probleeme lahendada - mida saavad ära teha ettevõtjad ja kohalik omavalitsus. Samuti uuritakse ettevõtluse arengutendentse väikelinnades.

Töö eesmärgiks on välja selgitada peamised Jõgeval ettevõtluse arengut takistavad tegurid ning pakkuda välja ettepanekud olukorra parandamiseks. Vastavalt töö eesmärgile püstitati probleemi uurimiseks 6 uurimisküsimust, mis olid järgmised:

1. Millised on peamised ettevõtluse arengutendentsid Jõgeval?
2. Millised eelised ja puudused esinevad Jõgeval ettevõtjana tegutsedes?
3. Kuidas on ettevõtjad rahul Jõgeval ettevõtlusega tegelemise tingimustega?
4. Kuidas ning kui suures mahus aitab või võiks aidata Jõgeval ettevõtjaid kohalik omavalitsus?
5. Millised on tõenäolised arengutendentsid ja tulevikuperspektiivid Jõgevale ettevõtet rajades?
6. Mida tuleks teha, et väikelinnades oleks kergem alustada oma ettevõtet/tegeleda ettevõtlusega?

Põhjuseks, miks väikelinnaks, kus uuringut läbi viia, on valitud just Jõgeva, on see, et töö autor on ise antud linnast pärit. See asjaolu teeb mõnevõrra uuringu läbiviimise lihtsamaks, kuna ettevõtjatelt intervjuude saamine tänu tutvustele ja üldiselt väikesele linnale

ei ole nii keeruline kui mujal. Vaja minema arvu vastajate kogumine küsitluse abil on arvatavasti vastupidi raskem kui suuremates kohtades, kuna ettevõtteid on seal tunduvalt vähem. Veel üheks põhjuseks, miks valiti uuringu läbiviimiseks väikelinn, on suur huvi selle vastu, kuidas saavad ettevõtjad pidevalt rahvaarvult kahanevates väikelinnades hakkama, eriti kui aina enam koondub kõik nii maalt kui ka üldiselt väiksematest linnadest suurematesse.

2.2. Kvalitatiivne uurimismeetod ning uuringu läbiviimine

Uuringu läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset uuringut ehk viidi läbi intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused on välja toodud Lisas 1. Antud uuringumeetod valiti just seetõttu, et intervjuude abil on võimalik koguda põhjalikumat informatsiooni kui näiteks küsitluse abil, kuna intervjuueeritava käest saab küsida täiendavaid küsimusi juurde ning suuliselt nad tõenäoliselt vastavad pikemalt kui kirjalikul teel.

Üldiselt intervjuueeritavate leidmine väga keeruliseks ei osutunud. Kolm ettevõtjat ütlesid intervjuust ära, seda seetõttu, et töö autoril oli võimalik Jõgevale intervjuusid läbi viima minna vaid nädalavahetusel ning ettevõtete omanikele see ei sobinud. Mõni ettevõtja, kes antud hetkel hõivatud oli, palus hiljem tagasi helistada, kuid kuna aega oli vähe, siis pidi ka nendest loobuma ning leidma inimese, kellega oli võimalus intervjuu kiiremini läbi viia. Selliste piiratud tingimuste puhul jäi töö autor väga rahule, et ettevõtjad, kellega intervjuud lõpuks läbi viidi, nii vastutulelikud olid.

Kokku intervjueeriti kuut ettevõtjat, kes omavad Jõgeva linnas ettevõtteid erinevatest valdkondadest nagu toitlustus, hambaravi, ehitus, puidutööstus ning erinevate toodete müük. Ettevõtete kirjeldus on välja toodud tabelis 1. Lisaks viidi läbi üks intervjuu SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhataja/ettevõtluskonsultandiga, et kuulata ära ka nii öelda teine pool ja tulemusi omavahel võrrelda. Intervjuu küsimused on Lisas 2.

Tabel 1. Ettevõtete kirjeldus

Ettevõtte	Tegevusala	Asutamisaasta	Töötajate arv
Alari äri OÜ	müük	2000	3
Kahe Ehitus OÜ	ehitus	2006	4
Judent OÜ	hambaravi	1994	20
Panther Teemaja OÜ	toitlustus	2002	7
Ateljee Cafe OÜ	toitlustus	2014	3
Belander Grupp OÜ	puidutöötlus	2000	20

Allikas: (Autori koostatud Lisas 3 toodud andmete alusel)

Ettevõtjatega kontakteeruti telefoni ning meili teel, kus lepiti kokku kohtumisaeg. Intervjuueeritavatele küsimusi ega märkmeid ette ei saadetud, öeldi vaid, et intervjuu on vajalik lõputöö sooritamise jaoks, selle teema ning mida umbkaudselt plaanis küsida on. Teavitati ka võimalusest soovi korral anonüümseks jääda.

Kõik intervjuud viidi läbi kohtumistel Jõgeval silmast silma ajavahemikus 29.04.-01.05. Kolm neist toimusid 29.04. ehk intervjuud kohvik Pantheri, erinevate tarvete müügiga tegeleva ettevõtte Alari äri ning ehitusfirma Kahe Ehitus omanikega. 30.04. viidi läbi intervjuu ümarfreespuidust toodete valmistaja Belander Grupp juhiga ning 01.05. küsitleti hambaravi Judent ning kohviku Ateljee omanikke. Kohtumise teel ei viidud läbi intervjuud vaid Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga, kellega mõlemale poolele sobivat aega ei leitud. Otsustati intervjuu läbi viia Skype teel. Küsimustega tutvumiseks saatis töö autor intervjuueeritava palvel meili teel talle küsimused ette, millele sihtasutuse juhataja vastas väga pikalt ja põhjalikult. Kuna intervjuueerijal lisaküsimused puudusid ning vastused olid käes, siis ei olnud ka vajalik enam Skype teel rääkida.

Kohtumiste asukohtadeks olid enamasti ettevõtjate töökohad ehk siis kohvik Panther, hambaravi Judent, ümarfreespuidust toodete valmistaja Belander Grupp kontor, kohvik Ateljee ning ilutulestiku toodete, lemmiklooma-, kalastus- ning paljude muude tarvete müügiga tegeleva ettevõtte Alari äri müügiesindus. Vaid üks intervjuu, ehitusfirma Kahe Ehitus omanikuga, viidi läbi ettevõtja kodus.

Kõik intervjuud salvestati ning koha peal mingisuguseid muid märkmeid ei tehtud kartuses, et see võib hajutada intervjuueerija tähelepanu. Intervjuude kestus ettevõtete juhtidega oli alates poolest tunnist kuni tunni ajani.

Andmete analüüsimiseks transkribeeriti need salvestiste põhjal ning hiljem võrreldi ettevõtjate intervjuude ning SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga intervjuu andmeid *cross-case* tabelites, mis on välja toodud vastavalt Lisas 3 ja Lisas 4.

2.3. Ettevõtjate intervjuude tulemused

Intervjuude analüüsimiseks transkribeeriti need lindistuste põhjal. Seejärel vaadeldi intervjuusid täies mahus ning koostati kõigi kuue intervjuu transkribeeritud failide põhjal *cross-case* tabel. Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga läbi viidud intervjuu vastuseid võrreldi ettevõtjate vastustega.

Ettevõtjad, keda intervjueriti, tegutsevad kõik erinevates valdkondades nagu ehitus, hambaravi, puidutöötlus ning erinevate kodutarvete müük, vaid toitlustese valdkonnast on kaks ettevõtet, kuid ka need erinevad üksteisest väga. Kohvik Ateljee puhul on tegemist nišitootega - hubase ja huvitava interjööri kodukohvikuga, mis tegeleb ka ruumide rendiga. Ettevõtte omanikul on olemas samuti õmblusfirma, mis ajapuuduse tõttu hetkel ei tööta. Toitlustusettevõtte kohvik Pantheri näol on tegemist oluliselt vanema, veidi suurema ning kogenenuma kohvikuga pakkudes lisaks koha peal cateringi teenust.

Müügiga tegelev ettevõtte Alari äri OÜ pakub nii ehitusmaterjali, ilutulestikku kui ka lemmiklooma- ja kalastustarbeid ning võtmetegemise teenust. Lisaks tegutsetakse mesinduse valdkonnas. Ehitusfirma Kahe Ehitus OÜ pakub ehitustöid remonditegemise teenusest uue maja ehitamiseni välja. Aastatega on väga erinevaid töid vastu võetud peamiselt Jõgeva- ja Tartumaal, kuid ka kaugemal. Hambaravi ettevõtte Judent OÜ pakub oma klientidele kirurgiat, hambaravi ning proteesimist. Belander Grupp OÜ tegeleb puidutöötlemisega ehk käsitööna valmib ümarpuit, millest hiljem valmistatakse aiandustooteid ning turustatakse neid. Toodetakse peamiselt vaid ekspordiks Eestist välja ehk 14-sse Euroopa Liidu riiki. Eestis müüakse kogu toodangust alla 1%, kuna kogu turg on ühe suure ettevõtte käes, kellega konkureerida on väga raske.

Kõige kauem ehk 25 aastat on tegutsenud hambaravi ettevõtte, ka kohvik Pantheri omanik on ettevõtlusega Jõgevamaal sama kaua tegelenud, kuid antud toitlustusettevõttega 15 aastat. Teiste ettevõtete tegutsemisaastad on puidutöötluste ning müügiga tegeleva firma puhul 17, ehitusfirma puhul 11 ning kodukohvikul vaid 3 aastat. Töötajate arv kõigub 20 ringis hambaravi ning puidutöötlusfirmas, kohvikus on neid 7, ehitusfirmas 4 ning ülejäänud kahes

2017. aasta mai seisuga 3.

Esindusi või asukohti, kus tegutsetakse, on enamasti ettevõtetel üks Jõgeva linnas. Puidutöötlusfirmal on ka Tallinnas müügiesindus ning hambaravil kokku 5 esindust Jõgeva- ja Tartumaal ehk Mustvees, Jõgeval, Kallastel, Luunjas ning Tartus.

Ettevõtete rajamine toimus antud firmade puhul üldiselt üksi või siis perekonna abiga. Enamasti varasemad ettevõtluskogemused enne ettevõtete loomist puudusid, vaid kodukohviku omanikul oli kogemus muus valdkonnas ettevõtet omades ning puidutöötlusfirma juhil kogemused tööde organiseerimises ja juhtimises teises firmas töötades. Ka ettevõtte rajamisel abiks olevaid tutvusi üldiselt ei olnud ja mitme intervjuueeritava sõnul vajadus nende järele puudus. Vaid kohvik Pantheri omanikku aitasid olemasolevad tutvused ettevõtte loomisel ning ehitusfirma omanikul olid vanad kliendid eelmisest töökohast olemas, mis tuli väga kasuks.

Ettevõtte rajamisel esinevad raskused olid raha kokku saamine, ruumi rendi maksmine, suured ambitsioonid ja tundmatu valdkond. Puiduehitusfirma puhul toodi raskustena välja ka vahendite ja investeerijate leidmine ning laenu ja õige toorme saamine.

Võrreldes algusaegadega on kaks ettevõtet ajaga väiksemaks jäänud - ehitusfirma algsest 12-13 töötajast on nüüdseks alles jäänud 4. Seda seetõttu, et korraga mitut objekti ning kõiki töid hallata muutus keeruliseks ja hakkas segama liialt eraelu. Küll aga on kogemuste poolest tehtud suur areng. Kohvik Pantheri omanik valdas vahepeal veel kolme toitlustuskohta, millest on nüüdseks alles Jõgeva kohvik. Kasv on toimunud seal nii klientide arvu kui ka käive suurenemise poolest. Oluliselt on kasvanud ning laienenud puidutsehhi firma Belander Grupp OÜ, mis tegutses algul vaid ühes väikeses hoones ümarpuidu tootmise ja müügi jaoks, kuid on nüüdseks väga palju investeeringuid teinud sorteerimisliini, kilehalli, saekaatri, immutustsehhi, traktori ja muu tehnika näol. Märkatavalt on laienenud samuti hambaravi ettevõtte Judent OÜ, millel on lisandunud neli esindust Jõgeva- ja Tartumaale ning ka töötajate arv on selle tõttu tunduvalt kasvanud. Alari äri OÜ on algusaegadega võrreldes kindlasti rohkem erinevate valdkondadega tegelema hakanud. Kui alustati vaid võtmete valmistamisega, siis praeguseks on sellele lisandunud igasuguste kodutarvete müük ja mesindus. Laienetud on ka kinnisvara, autode ning maade näol. Suhteliselt vähe aega tegutsenud kodukohvikust ettevõtte kohvik Ateljee on arenenud kujunduse, köögisisustuse ja väliterrasside poolest.

Edasised arenguplaanid on mõlemal toitlustusettevõttel ruumide poolest laiendada.

Kodukohvikul on plaanis lisaks seminari ruumi juurde tegemisele võib-olla ka laieneda teistesse linnadesse ning arendada kohvikuketti. Hambaravi ettevõtte plaanib arendada olemasolevaid kohti toolide lisamise ning arstide palkamisega, ka Tallinn on laienemise mõttes silmapiiril. Ehituse valdkonna ettevõtte on plaan palgata vajadusel töötajaid juurde ning kodutarvete müügiga tegeleva firmal laiendada mesilasperesid, kuna teistes valdkondades omaniku sõnul seda rohkem võimalik teha ei ole. Puidutööstusettevõtte kinnistu territoorium hetkel laieneda ei võimalda.

Klientide arv ajaga on Jõgeva linnas vähenenud nii Alari äri OÜ-l kui ka kodukohvik Ateljeel. Viimase puhul külastavad kohvikut paljud turistid, samas kui kohalikud inimesed seda millegipärast üles ei leia. Klientide arv on hambaravil üldiselt samaks jäänud, küll aga on vähenenud maksuvõimeliste inimeste arv ehk rohkem jäädakse võlgu. Ettevõtte omaniku sõnul oskavad inimesed ka aina vähem oma raha planeerida. Jõgeva linnas moodustavad klientide arvust suurema osa järjest rohkem vanemad inimesed.

Ehitusfirmal on küll tööpakkumisi üldiselt vähemaks jäänud, kuid kliendibaas on siiski laienenud. Otseselt reklaami tegemise vajadust antud ettevõtte ei olegi, kuna info liigub läbi klientide edasi. Veidi üle 10 tegutsetud aasta jooksul on vaid korra ajalehte kuulutus üles pandud. Nagu ehituses ikka, on talvel tööd oluliselt vähem kui suveperioodil. Puidutööstusettevõtte on turg laienenud, kui algusaegadel oli põhiline turg Hispaania, kuhu toodangut eksporditi, siis majanduslangusega see kadus ning nüüdseks on turg üle Euroopa paljudesse riikidesse laienenud. Kohvik Pantheris on Jõgeva linnas üldiselt klientide arv kasvanud, kuid on märgata, et kütteperioodi ajal käiakse tunduvalt vähem väljas söömas. Antud toidukoha omanik omas ka 90ndatel Jõgeval baari, mis oli sellel ajal väga populaarne ning mehe sõnul võrreldes praeguse ajaga, oli inimestel siis ka tunduvalt rohkem raha käes.

Üldiselt antud ettevõtte toetust ettevõtluse tugisüsteemist saanud ei ole. Kunagi oli maakonnas väga palju kultuurimaju, mis mingil hetkel piirkondades kinni pandi ning nii palju nii-öelda toetust ettevõtjad said, et neile anti võimalus tühjaks jäänud majad ära osta. Hetkel teeb kohviku omanik koostööd nii Jõgeva Maavalitsusega kui ka kultuurikeskusega. Kõige noorem kodukohvikust ettevõtte jäi kahjuks PRIA toetuse taotlemisega hiljaks, kuna aastase käibe nõuded suurendati 80 000€ peale, mida on äärmiselt raske Jõgeval kokku saada. Ka Leader-programmi ühekordset toetust ei ole võimalik kodukohvikul saada põhjusel, et Jõgeva linna elanikkonna arv ületab programmi nõutava arvu. Koostöö Jõgevamaa taludega toob kohvikut külastama palju turiste.

Belander Grupp OÜ omaniku arvates ettevõtte mingisuguseid toetusi ei peakski saama. Antud ettevõttel on koostöö RMK-ga, mis tarnib põhipuitu, kuid toetust sellega seonduvalt ei saada, pigem on riigi ettevõtte hinnad erasektori omadest kõrgemad ning ka üldiselt on Eestis metsa hinnad kunstlikult kõrgemad kui mujal. Tegutsemisaja jooksul on firma ühe korra projekti käigus lõpp-ekspordi toetust 5000-6000€ saanud. Judent OÜ-d on ettevõtte esinduste rajamisel aidanud vallad, kuna valla huvides on, et hambaravi võimalus oleks inimestel olemas. Toetused on esinenud remondi tasuta tegemise või rendi mitte võtmise näol.

Ettevõtte tegutsemiseks sobiva asukoha leidmisega üldiselt kellelgi väga suuri raskusi ei esinenud. Näiteks ehitusfirmal asukoha leidmiseks vajadus puudus, kuna objektid on liikuvad ning kontor asub kodus, samuti oli kodukohvikul varem vaba pind olemas. Puidutöötlusfirma omanikul, olles varem töötanud peainsenerina Jõgeva MEK-is, õnnestus samast territooriumist osa erastada. Hetkel jagatakse territooriumi teise suure Jõgeva ettevõttega Valmeco AS, mida tuntakse eelkõige prussmajade tootjana. Ülejäänud intervjueeritavad ettevõtjad rendivad pindasid suhteliselt Jõgeva kesklinnas ning asukoht leiti kas enda teadmiste põhjal ning uurimise teel või siis kohvik Pantherile tehti näiteks pakkumine linna poolt. Hambaravi teiste esinduste asukoha leidmisel Jõgeva- ja Tartumaal sai määravaks koht ehk linn ise ning arstide saadavus.

Asukoha miinuseks toodi välja ruumi puudust, plussideks aga kesklinnas asumist, ringi liikumisel väiksemat ajakulu, parkimise võimalusi ning asjaolu, et reklaami enamasti vaja teha ei ole, kuna väikeses linnas liigub jutt hea asja puhul väga kiiresti. Belander Grupp OÜ puhul pole omaniku sõnul väga oluline, kus Eestis täpselt antud ettevõtte asub. Öeldi vaid, et Eesti asukoht riigi seisukohalt pole sellise valdkonna ettevõttele parim, sest naabermaadele puidu müümine selle olemasolu tõttu seal võimalik ei ole. Samuti puudub ka Eestis puidu transpordiks vajalik regulaarne laevaliin, millega oleks transport oluliselt odavam.

Kõikide intervjueeritavate sõnul on enamasti töötajate leidmine olnud Jõgeval raske, eriti oskustöölise nagu näiteks koka, arsti või võtmetegija korral. Välja toodi ka nooremate inimeste püsimatus ehk tihti töökohtade vahetamine.

Jõgeva asukoht on veidi ettevõtte edu mõjutanud kodukohvikul, kuna omaniku arvates oleks mujal võib-olla rohkem rahvast toidukohta külastanud. Samas Jõgeva linnas varem selline koht puudus. Ka Alari äri OÜ omaniku sõnul on Jõgeval kliente väga vähe, kuid positiivne on koha turvalisus ja väiksem konkurents ehk lihtsam on läbi luua.

Puidutöötlusfirma rajamiseks üldiselt asukoht oluline ei ole. Varem, kui immutusettevõtted asusid vaid Tallinnas, kulus antud firmal sisetranspordiks palju aega ja raha, kuid nüüd tegeletakse sellega Jõgeval. Kuna metsa kasvab rohkem Eesti lõunaosas, siis oleks veidi parem seal piirkonnas asuda, kuid olulist rolli see ei mängi, kuna Eesti on väike. Ehitusettevõtte juht tõi välja asjaolu, et Jõgeval on üldiselt raske ettevõtlust arendada ükskõik, mis valdkonnas tegutsetakse. Teistel ettevõtete edu asukoht Jõgeval omanike arvates mõjutanud ei ole, kuna Eesti on väga väike, väikses linnas on ka väiksem konkurents ning informatsioon liigub inimeste vahel kiiresti, kui midagi head teed.

Üldiselt ettevõtetel logistikaga seonduvalt probleeme esinenud ei ole. On olnud vaid üksikuid tõrkeid või seisakuid kauba puudumisel ja materjali transpordil. Kohviku omaniku sõnul olid logistikaprobleemid väga aktuaalsed 90ndatel, kui polnud paljusid asju koha peal saada, kuid nüüd on see oluliselt muutunud. Probleeme on esinenud vaid müügiga tegeleva ettevõtte, mille omaniku sõnul on Tallinnast pakki pigem keeruline kätte saada, kuna kindlust ei ole, sama on ka Hiinast pakside tellimisega Jõgevale.

Jõgevale ettevõtet rajades ning seal tegutsedes on positiivsed küljed ettevõtjate sõnul turvalisus, rahulikkus, hea rongi- ja bussiliiklus, tööjõu olemasolu lihtsamatele töödele, asukoht Eesti keskel, kõige käe-jala juures asumine, asjade kiirem liikumine (igasugused load ja paberid), omavalitsusega lihtsam asjade ajamine ning asjaolu, et palgad on väiksemad kui suuremas linnas, mis on ettevõtja seisukohalt hea.

Negatiivseteks külgedeks toodi ettevõtjate poolt välja väike elanikkond, noorte lahkumine, klientide hinnatundlikkus, madalad turuhinnad, Jõgevale ei investeerita, vähe tööstuseid, töökohtade puudus, linna poolt vastutulelikkuse puudumine, väikesed palgad, tööjõu puudus, kaootilisus, alla „harju keskmise“ elatustase ning inimeste mandumine ühe töökoha peal. Lisaks ka info väga kiire liikumine, kui midagi valesti või halvasti läheb.

Viimase kolme aasta jooksul on Jõgeval ettevõtluskeskkond pooltel intervjueeritavatest jäänud samaks. Hambaravil on jätkuvalt probleemideks väga suurte investeeringute vajadus ja arstide puudus. Kahel ettevõttel on ka paremaks läinud, näiteks ehituse valdkonnas on inimesed kvaliteedi suhtes palju leebemaks muutunud ning ei võta kõike enam nii rangelt. Peamiselt kodutarvete müügiga tegeleva ettevõtte on keskkond läinud järjest halvemaks, kuna rahvast ning kliente aina väheneb.

Intervjueeritavate arvates on hetkel linnas valesti asjaolu, et ettevõtjad peavad jooksmas linnavalitsuse järgi, kui on näiteks soov midagi linnas korda teha. Ka vastutulelikkus

linnavalitsuse poolt puudub ning üldiselt räägitakse palju, kuid tegusid näha ei ole. Samuti ei olda rahul asjaoluga, et toetatakse vaid maapiirkondades asuvaid ettevõtteid PRIA poolt ning kui ettevõtte asub Jõgeva linna äärealal, siis toetust võimalik saada ei ole. Ka väikelinnades tuleks seda teha tööhõive ning töökohtade tagamiseks. Linna ülesanne on ettevõtjate arvates eelkõige luua ettevõttesõbralik keskkond, kus on võimalik teenida nii palju kasumit, et saaks ka investeerida ja edasi areneda.

Küsimusele, mida saaks riik või kohalik omavalitsus teha selleks, et soodustada ettevõtlust Jõgeval, pakuti välja, et nad võiksid jagada ettevõtjatele kasulikke kontakte, leida või aidata leida ettevõttele ruumid, läbi viia rohkem rahalise auhinnaga projekti kirjutamise konkursse, nišitooteid toetada, läheneda ettevõtetele isikuliselt, vähendada tööjõumakse, välja arendada mingisugune premeerimissüsteem ning tõsta esile need, kes panustavad kohalikku ellu ning ka ise arenevad palju. Lisaks toodi välja, et aasta teo tiitliga, mida igal aastal Jõgeval jagatakse, võiks käia kaasas ka rahaline auhind ehk iga aasta võiks saada keegi nii öelda rahasüsti. Palju abi oleks ka sellest, kui RMK müüks ettevõtetele metsa ja toorainet mõne võrra odavamalt, mitte kallimalt kui erasektor.

Peamised barjäärid, mis takistavad ettevõtte kasvu, erinevad kõigil firmadel üksteisest. Alari äri OÜ puhul on selleks oskustega töölise leidmine. Ka kodukohviku puhul takistavad raskused koka leidmisel ning inimeste püsivus töökohal ettevõtte kasvu. Teise toidukoha juhataja sõnul on Jõgeval hetkel võimatu suurendada oma kliendimahtu ning käivet, seega ei ole võimalik ka areneda. Soovitakse suuremaid ruume, mida kesklinnas hetkel ei leidu. Ehitusfirmal on arengu takistuseks asjaolu, et suurte pakkumiste peal osaleda ei ole võimalik, kuna puudub vastutav kõrgharidusega isik kõrgemate hoonete ehituseks. Hambaravi omanik tõi barjääridena välja, et ta ei usalda teisi, ei julge riske enam nii kergelt võtta ning on maksimalist. Ettevõtte arengut takistavad veel arstide puudus, väga suurte investeeringute vajadus, vale haigekassa süsteem ning ettevõtte juhi arvates linna poolt vastutulelikkuse puudumine. Puidutööstusettevõtte omaniku sõnul on tootmise jaoks Eesti asukoht halb, kuna naaberriikidesse eksportida ei saa. Kuna Eesti turg on väga väike, on selles osas konkureerida võimatu, kui turg on juba ühe suure ettevõtte käes. Majandusseis on ettevõttel jätkuvalt halb, kuna majanduskriisist ei olda ikka täielikult taastunud.

Kui intervjuueeritavatel oleks võimalus tehtut korrata, siis neli ettevõtjat rajaksid Jõgevale ettevõtte uuesti, kuna konkurents on väike ning hea on Jõgeval alustada, kuid kogemustega võiks juba kuhugi mujale edasi minna. Hambaravi omanik Jõgevale kindlasti

enam ettevõtet ei looks, kuna arste leida on väga raske. Ka puidutööstusettevõtte omanik teeks ettevõtte pigem linnapiirist välja, kuna toetusi jagatakse vaid maapiirkondades asuvatele ettevõttele.

2.4. Intervjuu Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga tulemused

SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhataja Marve Millend hindab hetkel Jõgeva linnas ettevõtluse olukorda 5-palli süsteemis 3,5-ga. Peamisteks ettevõtete tegutsemise probleemideks on väga aeglane detailplaneerimine, riigimaa kättesaamisel pikaajaline protsess, ettevõtjate jaoks aeglane asjaajamine, probleemid töötajate leidmisel (oskustöölised), madalad palgad, linnapildis ettevõtluseks sobiliku ruumi puudumine, konkurents suurte linnade nagu Tartu ja Tallinn ettevõtjatega ning sellega seonduvalt suutmatus nendega samal tasemel palkasid maksta. Lisaks puudub elamispind töötajatele väljastpoolt Jõgevamaad ja maapiirkonda eluaseme rajamiseks pangad laenu ei anna. Arenduskeskuse juhataja arvates tuleks koostada Jõgeva linnas kohaliku omavalitsuse poolt pikaajalisi strateegiaid ettevõtluse arendamiseks, töötajatele elamisväärse keskkonna tagamiseks ja ettevõtjate toetamiseks taristu rajamisel ning teha planeeringud ettevõtlusalade rajamiseks.

Ettevõtlusaktiivsus on juhataja sõnul maakonnas viimastel aastatel oluliselt vähenenud - 2015. aastal rajati 205 ning 2016. aastal 168 ettevõtet. Jõgeva linnas see arv veidi tõusis, ettevõtteid rajati juurde vastavalt 31 ja 34. Viimase 5-10 aasta jooksul on Arenduskeskuse juhataja sõnul pigem toimunud seisak, kuna oluliselt suure mõjuga otsuseid ja planeeringuid ettevõtluse soodustamiseks tehtud ei ole ning rõhku on pandud palju haridusele, teede rajamisele, pensionäride elu parandamisele, sotsiaalsete probleemide lahendamisele jne. Marve Millendi arvates oleks ammu olnud aeg teha detailplaneering rajamaks kaasaegne ettevõtlusala ning saata taotlus Euroopa Liidu toetusvahendite taristu väljaehitamiseks.

Ettevõtluse arengut takistavateks probleemideks on see, et kohalikul omavalitsusel puudub pikaajaline visioon ettevõtluse valdkonnas, kiired seadusemuudatused, maapiirkonna ettevõtete ebavõrdne seis Tallinna ja Tartu ettevõtetega võrreldes, detailplaneeringute aeglane menetlemine, ametnike vähene kompetents, aeglane tegutsemine võrguühenduste rajamisel, kallid elektriliitumise kulud, puudulik kohaturundus (ehk halb maine piirkonnas või inimeste teadmatus sellest), kvalifitseeritud tööjõu puudus, elamispindade puudus Jõgeva linnas ning kaugemal elavale tööjõule halb ühistranspordi korraldus. Peale nende mainiti ka ära, et

riigimaade kasutusele võtmise võimalused KOV-i poolt võiksid olla lihtsamad ning laenu maapiirkonna ettevõtetele arenguks on väga raske saada, sest kinnisvaratagatised on tunduvalt madalama väärtusega Tallinna või Tartu omadega võrreldes.

Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus on mänginud kindlasti olulist rolli ettevõtluse arendamiseks linnas ning ära on tehtud väga palju. Jõgeva Linna- ja Maavalitsus on ettevõtluse arendamiseks igal aastal ettevõtjaid tunnustanud ning läbi viinud küsitluse ettevõtjate vajaduste väljaselgitamiseks. Samuti on maavalitsus olnud Piirkondliku Konkurentsivõime Tõstmise meetme projektidele toetuste taotlemisel eestvedaja. Koostöös Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskusega (JAEK) on korraldatud ettevõtjatele seminare ja koolitusi. JAEK taotles ettevõtluse toetamiseks Euroopa Liidu struktuurvahendeid, kus oli maavalitsuse ja Jõgeva linna rolliks välja töötada tegevuskava Piirkondlikud Algatused Tööhõive ja Ettevõtluse Edendamiseks (PATEE).

Võrreldes Eesti teiste väikelinnadega ei ole Jõgeva positsioon ettevõtluse seisukohast eriti hea. Arvestades seda, et Jõgeva on maakonna keskuseks, elab seal võrreldes teistega väga vähe inimesi (5340 2016. aasta 1.jaanuari seisuga). Elanike arvu poolest võib seda võrrelda väga väikeste Eesti linnadega nagu Paldiski, Sindi, Kunda jne, kus elab Jõgevast vaid veidi vähem inimesi. Kui vaadata ning võrrelda 2015. aasta andmete registreeritud töötute arvusid Eesti linnade vahel, siis on Jõgeval töötuid pigem rohkem.

Ettevõtluskeskuse eesmärgiks on aidata kaasa maakonna terviklikule ja tasakaalustatud arengule, olles samas ka tugev ja usaldusväärne partner ettevõtjatele, kodanikuühendustele ja kohalikele omavalitsustele. Teenused, mida arenduskeskused ettevõtluse valdkonnas pakuvad, on info jagamine toetusvõimaluste, maakondliku ettevõtlusinfo, eraturu konsultantide teenuste ning potentsiaalsete investorite kohta. Samuti nõustab Ettevõtluskeskus potentsiaalseid ja alustavaid ning tegutsevaid ettevõtjaid toetamaks nende arenguplaani koostamist ja elluviimist. Nõustamise tulemusena saab ettevõtlikust inimesest toimiva ärimudeliga edukas ettevõtja, lisaks saavutab klient oma püstitatud eesmärgid ning realiseerib maksimaalselt oma potentsiaali. 2016. aastal nõustati keskuse poolt kokku 160 klienti.

Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse poole üldiselt väga palju kliente ei pöördu, pigem üritatakse ise hakkama saada ning oma äritegevust väga põhjalikult ette ei planeerita. Kes keskusest varasemalt kuulnud on ning vajab sellelt abi, see tuleb ka nõustamisele. Kõige rohkem pöörduetakse keskuse poole toetuste jagamise ajaperioodil palumaks abi äriplaanide

koostamisel. Hea koostöö on töötukassaga, kes suunab inimesi keskuse poole, et abi saada toetuste taotlemiseks äriplaanide ja finantsproгноoside koostamisel. Keskuse töötajad käivad ka soovi korral ise kliendi juures või omavalitsuses nõustamas. Neid alustavaid ettevõtteid, kes keskuse poole pöörduvad, suunatakse ettevõtluse baaskoolitustele. Ettevõtjate võrgustiku kasvamiseks korraldatakse mentorklubisid tutvustamiseks omavahel uusi ning kogenud ettevõtjaid. Puidu- ja metallisektori ettevõtjaid kaasatakse koolitustele, viiakse messidele ning suunatakse koostöösse klastrite ja kompetentsikeskustega. Üldiselt võiks Ettevõtluskeskuse poole rohkem ettevõtjaid pöörduda ning sellest teadlikud olla, mille poole keskus ka pidevalt püüdleb. Kahjuks reklaami otseselt ei tehta vahendite puudumise tõttu.

Kõige edukamateks ning tulusamateks asjadeks, mida on ettevõtjate heaks Ettevõtluskeskuse poolt tehtud, on maakonda toodud starditoetused ja ettevõtlust toetavad Euroopa Liidu struktuurvahendid, ettevõtjate võrgustiku loomine, koolitused ja ühisüritused, turismiettevõtjate võrgustiku tegevused, ühised esitlused messidel ning piirkonna ühisturundus ja mainekujundus. Lisaks veel rahvusvaheline kontaktseminar, noorte ettevõtlikkuse arendamise aktiveerumine maakonnas JAEK-i tegevuste eeskujul, koolides ettevõtlusõppe toetamine ja ettevõtliku kooli standardi juurutamine, arengustrateegiates ettevõtjate huvide eest seismine ning ettevõtlust takistavate probleemide kaardistamine ja vabariigi valitsusele ettepanekute edastamine.

Ettevõtluse arendamiseks on Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskusel plaanis ellu viia Piirkondlike algatuste tööhõive ja ettevõtluse arendamise meetmed (PATEE) 2017-2019. Kavas on ka läbi erinevate tegevuste ettevõtlusaktiivsuse tõstmine, kohalike omavalitsuste arengukavade koostamisel ettevõtluse arendamise eest seismine ja sisendite andmine, investeeringute tootmiseks piirkonna kaardistatus ja andmete edastus ning töö noortega ettevõtlikkuse arendamiseks. Oma põhieesmärki ehk nõustamist alustavatele ja kogenud ettevõtjatele pakutakse samuti.

Ettevõtluse arendamiseks Jõgeva linnas pakkus välja Ettevõtluskeskuse juhataja alustavatele ja arengujärgus olevatele ettevõtetele jalgade alla saamiseks maksusoodustuste tegemise, koolituste ja ettevõtluskultuuridega tutvumiseks välisreiside pakkumise, toe erinevates rahastusmeetmetes osalemiseks, info levitamise, maksukoormuse vähendamise, logistika ja infrastruktuuri arendamise, tasuta reklaami või reklaamitoetuse, ettevõtete koondamise ühisesse portaali ning initsiatiivika ja avatud suhtlemise ettevõtjatega.

SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhataja arvates on Jõgevale ettevõtet

rajades positiivsed küljed turvalisus, rahulikkus, stressivaba elukeskkond, konkurentide vähesus, lühikesed vahemaad ning sellega kaasnevalt aja kokkuhoid, heal tasemel hariduse ja lastehoiuteenus, soodsad tingimused puhkuseks ja kaunis loodus, madalam palgatase, praeguse seisuga ettevõtlust toetav linnavalitsus ja hea transiidi asukoht. Negatiivsed küljed on noortel vähesed vabaaja veetmise võimalused, linnal ettevõtluse arendamiseks selge visiooni ja kaasaegse planeeringu ja taristuga ettevõtlusala puudumine ning kesisem tööjõu valik.

2.5. Järeldused ja ettepanekud

Nagu kirjanduse ülevaatest selgus, on iga piirkond oluliselt seotud rahvuse ja riigiga, mis on aluseks piirkondade arengule ja kasvule. Et ka väikestes piirkondades areneks ettevõtlus ning oleks ettevõtlussõbralik keskkond, tuleb alustada üleüldiselt inimeste elukeskkonna parandamisest. Õige ei ole ka asjaolu, et iga piirkond tegeleb vaid oma regiooni arendamisega ning teistele tähelepanu ei pöörata. Kõik peaksid omavahel koostööd tegema ning riigi ülesanne on see koostöö toimima panna.

Viimases Eesti regionaalarengu strateegias kehtivusega 2014-2020 on üheks põhieesmärgiks konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond, mis on just Jõgeva linnas probleemiks, kuna sealsetel ettevõtetel on väga raske konkureerida suuremate linnade hindade ning palkadega. Positiivne on asjaolu, et rohkem rõhku on pandud piirkondade sidustamisele ja ettevõtluse, töökohtade ja tööjõu arendamisele, mis on väikelinnades ning ka Jõgeval hetkel aktuaalsed probleemid.

Nagu öeldud, on piirkondlik areng mõjutatud mitte ainult uute harude tekkest, vaid ka vanade harude vähenemisest ning nende mitmekesisusest. Jõgeval on suhteliselt palju pika tegutsemisajaga ettevõtteid, mis on linnale kindlasti palju juurde andnud. Nagu intervjuude tulemustest selgus, pole linn ega kohalik omavalitsus üldiselt nende käekäigu kohta huvi üles näidanud ning mingisugust abi saadud ei ole. Ettevõtjad on arvamusel, et linn ei ole nende suhtes vastutulelik. Pikka aega tegutsenud ning regioonis elu kvaliteeti parandavaid ettevõtteid tuleks hoida ja vastu tulla nende soovidele, et nad teaks, et neid väärtustatakse ja et linnas säiliks tegevusvaldkondade mitmekesisus.

Kuna vähemalt aastast 2001 alates on rahvaarv Jõgeval pidevalt kahanenud (ja sealjuures vanemate inimeste osakaal on tõusnud), võib järeldada, et see trend jätkub edasi,

kui just Jõgeva linnas midagi oluliselt ei muutu ja linn või kohalik omavalitsus midagi ette ei võta. Nii edasi minnes halveneb ka ettevõtluse olukord.

Hoolimata rahvaarvu pidevast vähenemisest, on ettevõtete arv vähemalt lähima 10 aasta jooksul olnud tõusuteel ehk ettevõtlusaktiivsus on tõusnud. Selle järgi võib tunduda, et ettevõtlusel läheb Jõgeva linnas hästi, kuid edasisel uurimisel selgub, et enamik juurde rajavatest ettevõtetest on mikroettevõtted. Need ettevõtted kuigi palju töökohti ei loo, mis oleks just väga vajalik, kuna töötute hulk väikelinna kohta on üpris suur.

Kuigi Jõgeva linnas on ettevõtete arv tõusuteel, siis ettevõtete kasvutempo võrreldes teiste Eesti linnadega on olnud muutlik ja 2016. aasta andmete kohaselt jääb keskmisele tasemele. Aasta 2015 oli Jõgeva linna jaoks eriti edukas, kuna ettevõtete arvu kasvutempo ületas siis ka suuremate linnade nagu Tallinna, Tartu ja Haapsalu näitajad.

Erinevatel põhjustel on mitu Jõgeva linna intervjueeritud ettevõtet kasvu asemel aastatega hoopis taandarenenud. Üheks põhjuseks on kahel väiksemaks jäänud ettevõttel klientide vähenemine ning seda olulisel määral võrreldes ettevõtte algusaegadega. Hambaravil on lausa neljast esindusest järele jäänud vaid üks Jõgeva linna. Kuna rahvaarv on aastatega aina vähenenud ja väga tõenäoline on, et jääbki vähenema, siis on ettevõtetel areneda väga raske. Linnavalitsusel ja kohalikul omavalitsusel tuleks ettevõtluse arendamiseks linnas kõigepealt hakata mõtlema, kuidas seal elavat rahvast hoida lahkumast ning mujalt inimesi juurde meelitada. Inimeste ja ettevõtete poole tuleks pöörduda isikuliselt, mis on väikelinnas oluliselt kergem kui suures, seega tuleb oma eeliseid ära kasutada. Veel on väikelinna eelisteks suuremate ees näiteks turvalisus, väiksem ajakulu ringi liikumisel ja ühtsuse või kogukonna tunde kergem tekitamine, mis on kõik inimestele oluline.

Üheks suuremaks takistuseks ettevõtte arengul ning raskuseks tegutsemisel on töötajate leidmine. Kui lihttöödele veel inimesi leidub, siis teatud oskustega inimesi tööle palgata on väga raske. Üheks võimalikuks põhjuseks on võib-olla see, et kuna Jõgeval mingeid oskusi otseselt õppida ei saa ja peale gümnaasiumi ja põhikooli muud haridusasutused puuduvad, siis tuleb nende omandamiseks inimestel liikuda mujale, kus see võimalus on olemas ning tagasi enam kergesti ei tulla. Seega jäävadki linna pigem madalama hariduse või vähemate oskustega inimesed, kuid nagu tulemustest selgus, ei ole ka neile kõigile tööd pakkuda.

Kui Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajal ning ettevõtjatel paluti välja pakkuda Jõgevale ettevõtet rajamise positiivseid külgi, siis kattusid vastustes tegurid nagu

turvalisus, lühikesed vahemaad, konkurentide vähesus ning madalam palgatase. Juhataja arvates toetab Jõgeva linnavalitsus ettevõtlust, millega ettevõtjad ei nõustu, pigem ollakse arvamusel, et linnal vastutulelikkus täielikult puudub. Seega peaks linn täpsemalt läbi mõtlema, kuidas soodustada ettevõtlust Jõgeva linnas ja olema sealjuures rohkem paindlikud ning ettevõtjate soovidega arvestavad, vastasel korral võib nende motivatsioon Jõgeval ettevõtlust arendada ära kaduda ning võidakse mujale edasi liikuda.

Negatiivsetes külgedes kattus intervjueeritavate vastustes tööjõu valiku keskus. Enamasti olid ettevõtjad välja toonud ettevõtluse kesksed negatiivsed pooled nagu madalad turuhinnad, klientide hinnatundlikkus ning tööstuste vähesus. Keskuse juhataja rõhutas pigem linna poolt selge visiooni ja kaasaegse planeeringuga ettevõtlusala puudumist.

Ettepanekud, mida saaks riik või kohalik omavalitsus ära teha selleks, et soodustada ettevõtlust Jõgeval, toodi välja palju erinevaid variante nagu tööjõumaksude vähendamise, ruumide leidmise, isikuliselt lähenemise ettevõtjatele, maksesoodustuste kasutamise, rahaliste toetuste ja kontaktide jagamise, ettevõtlussõbraliku keskkonna loomise. Lisaks võiks aasta teo tiitliga kaasas käia ka rahaline auhind, mitte ainult tunnustus, mis motiveeriks kindlasti rohkem ettevõtjaid pingutama. Seega ettevõtjate ning Arenduskeskuse juhataja arvates on arenemisruumi veel palju.

Kuna ettevõtjad pole mingisugust abi ega toetust ettevõtluse tugisüsteemist kunagi Jõgeval saanud olles seal tegutsenud mõne ettevõtja puhul üle 25 aasta, siis on natuke kaheldav, kas nendest ollakse ikka teadlikud, kui reklaami näiteks Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskusel teha võimalik ei ole. Võimalik, et paljud ei soovi ise pöörduda kuhugi abi saamiseks. Kuna keskusel on nõustatavaid üpris vähe, võiksid nad ettevõtjatele endast ise märku anda, kas siis abi pakkudes või teavitades, et nad on vajadusel saadaval.

Kuigi Jõgeval ettevõtlusega tegeledes esineb palju erinevaid probleeme ning takistusi, rajaks neli intervjueeritavat ettevõtjat kuuest Jõgevale ettevõtte uuesti, kui neil oleks võimalus tehtut korrata. Eelistena toodi välja väikese konkurentsi ning alustamiseks sobiliku asukoha. Ka mugavus ning võib-olla asjaolu, et ei osata näha end mujal elamas ja ettevõtet juhtimas olles nii pikalt Jõgeval tegutsenud, võivad mängida sealjuures olulist rolli.

Töö autori arvates tuleks Jõgeva linnas ettevõtluse arengu soodustamiseks ettevõtjatega rohkem suhelda, Arendus- ja Ettevõtluskeskuse poolt nende poole pöörduda ja abi pakkuda ning tunnustada ja tõsta esile neid, kes panustavad linna arengusse. Lisaks on vajalik paika panna selge visioon ettevõtluse arengust piirkonnas, et oleks mille poole

püüelda. Hetkel kasutusel olev süsteem, et mõnede meetmete puhul toetatakse vaid linnapiiridest väljas olevaid ettevõtteid, tuleks ümber teha, kuna ka väikelinnades asuvad ettevõtted tegutsevad põhimõtteliselt ikkagi maapiirkonnas ning vajavad toetust. Väga vajalik on elamispindade juurde tekitamine, et rohkematel inimestel oleks võimalus Jõgevale töötama ning elama tulla. Riiklik ettevõtluse tugisüsteem võiks toetada ka maapiirkondadesse tehtavate investeeringute jaoks laenude saamist, sest pankadest on väljastpoole suuremaid linnu (ja nende lähiümbrust) tehtavate investeeringute jaoks laenude saamine väga raske.

Teema edasiseks uurimiseks pakub töö autor välja uurida, kuidas on regionaalarengut väikelinnades soodustatud ja ettevõtete arengut toetatud erinevates riikides. Samuti millised on sealjuures olnud kõige edukamad ja viljakandvamad ideed.

KOKKUVÕTE

Antud töö uurimisprobleemiks oli asjaolu, et aina enam koonduvad ettevõtjad koos inimestega nii maalt kui ka väiksematest linnadest suurematesse linnadesse, mille tagajärjeks on majandusliku arengu suur ebaühtlus eri piirkondades. Juba pikemat aega on olnud väiksemate linnade põhiprobleem, kuidas hoida ära rahvaarvu vähenemist, millest tulenevalt kaovad ka ettevõtted maalt ära ning uusi ettevõtteid rajada sinna ei soovita klientide ja tööjõu puudumise tõttu.

Töös uuriti, mis on põhilised probleemid väikelinnas ettevõtlusega tegeledes ning kuidas neid probleeme lahendada ehk mida saavad ära teha ettevõtjad ja kohalik omavalitsus. Lisaks uuriti ka ettevõtluse arengutendentse väikelinnades. Töö eesmärk oli välja selgitada peamised Jõgeval ettevõtluse arengut takistavad tegurid ning pakkuda välja ettepanekuid olukorra parandamiseks.

Empiirilises osas kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit. Viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud Jõgeva ettevõtjate ning SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga. Intervjueeritute valim koosneb kuuest erinevas valdkonnas tegutsevatest Jõgeva ettevõtjatest nagu toitlustus, hambaravi, ehitus, puidutöötlus ning erinevate toodete müük. Tulemuste analüüsimiseks transkribeeriti andmed salvestiste põhjal ning võrreldi neid *cross-case* tabelis.

Kõige kauem ehk 25 aastat on tegutsenud hambaravi ettevõtte ning kõige vähem ehk 3 aastat kodukohvik. Töötajaid on ettevõtetes alates 3-st kuni 20-ni. Esindusi on enamasti ettevõtetel üks Jõgeva linnas, vaid hambaravil on kokku 5 esindust Jõgeva- ja Tartumaal. Edasised arenguplaanid on ettevõtetel laieneda teistesse linnadesse, samuti ruumide ja töötajate arvu poolest. Klientide arv on Jõgeva linnas üldiselt ettevõtetel kas vähenenud või samaks jäänud. Võrreldes ettevõtete algusaegadega jäädakse rohkem võlgu ning järjest suurema osa klientidest moodustavad vanemad inimesed. Ettevõtluse tugisüsteemidest pole ükski intervjueeritav ettevõtte abi saanud.

Töötajate, eriti oskustööliste, leidmine on kõigi ettevõtjate sõnul Jõgeva linnas väga raske. Samuti vahetavad nooremad inimesed tihti töökohti. Ettevõtete edu Jõgeva asukoht omanike arvates mõjutanud ei ole, kuna Eesti on väga väike, väikses linnas on ka väiksem

konkurents ning reklaamivajadus puudub.

Jõgevale ettevõtet rajades ning seal tegutsedes on positiivsed küljed turvalisus, hea rongi- ja bussiliiklus, asukoht Eesti keskel, kõik asub käe-jala juures ning see, et palgad on väiksemad. Negatiivsete külgedena toodi välja noorte lahkumine, klientide hinnatundlikkus, madalad turuhinnad, linna poolt vastutulelikkuse puudumine, väikesed palgad, tööjõu puudus, linnal selge ettevõtluse arengu visiooni ning kaasaegse planeeringuga ja taristuga ettevõtlusala puudumine. Viimase kolme aasta jooksul on Jõgeval ettevõtluskeskkond pooltel intervjuueeritavate arvates jäänud samaks, kahel on paranenud ning ühel halvenenud.

Peamised barjäärid, mis takistavad ettevõtete arengut ja kasvu on oskustega töölise leidmine, inimeste püsivus töökohal, suuremate ruumide puudus, ei julgeta riske enam nii kergelt võtta, suurte investeeringute vajadus, linna poolt ettevõtte tegevuse piiramine ja suutmatus konkureerida teiste ettevõtetega. Ettevõtluse arengut takistavateks probleemideks on veel Ettevõtluskeskuse juhataja sõnul kohalikul omavalitsusel pikaajalise visiooni puudumine ettevõtluse valdkonnas, detailplaneeringute aeglane menetlemine ning elamisvõimaluste puudus Jõgeva linnas. Tema arvates oleks ammu tulnud teha detailplaneering rajamaks kaasaegse ettevõtlusala ning saata taotlus Euroopa Liidu toetusvahendite abil taristu väljaehitamiseks.

Riik või kohalik omavalitsus võiks ettevõtluse soodustamiseks Jõgeval jagada ettevõtjatele kasulikke kontakte, juurde tekitada elamisvõimalusi, rajada kaasaegse planeeringu ja taristuga ettevõtlusala, leida või aidata leida ettevõttele ruumid, nišitooteid toetada, läheneda isikuliselt ettevõtetele, arendada välja mingisuguse premeerimissüsteemi ning tõsta esile need, kes panustavad kohalikku ellu. Samuti toodi välja, et aasta teo tiitliga võiks käia kaasas rahaline auhind ning võiks kaotada mõnede toetusmeetmete piirangu, mis ei luba toetada väikelinnades asuvaid ettevõtteid (kuna neid ei loeta maapiirkonnaks).

Tuginedes uuringu tulemustele tuleks töö autori arvates Jõgeva linnas ettevõtluse arengu soodustamiseks ettevõtjatega rohkem isikuliselt suhelda, pakkuda abi ja tunnustada silmapaistvamaid. Ettevõtjate hoidmiseks tuleks ära kasutada oma eeliseid, kuna väiksemas linnas on nende poole individuaalselt pöördumine tunduvalt kergem kui suuremates, kus on ettevõtteid väga palju. Samuti tuleks linnal välja mõelda selge visioon ettevõtluse arengu soodustamiseks.

Täiendavate uurimisteedena pakub töö autor välja uurida, kuidas on erinevates riikides väikelinnades regionaalarengut soodustatud ja ettevõtete arengut toetatud.

VIIDATUD ALLIKAD

- Brekke, T. (2015). Entrepreneurship and path dependency in regional development. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=103380726&site=ehost-live&scope=site> (18.04.2017)
- Eesti piirkondlik areng. (2016). / Koostajad M. Servinski, M. Kivilaid, G. Tischler. Tallinn: Statistikaamet.
- Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020. Siseministeerium. https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf (15.04.2017)
- Eesti statistika aastaraamat 2016. (2016). / Toimetaja K. Pöder. Tallinn: Statistikaamet.
- Entrepreneurship in Estonia: Policies, practices, education and research. (2006). / Eds. T. Mets, J. Andrijevskaia, U. Venesaar, E. Kolbre. Tartu: Tartu University Press.
- Handbook of Research on Entrepreneurship and Regional Development: National and Regional Perspectives. (2011). / Ed. M. Fritsch. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Huggins, R., Prokop, D., Thompson, P. (2017). Entrepreneurship and the determinants of firm survival within regions: human capital, growth motivation and locational conditions. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08985626.2016.1271830#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMDgwLzA4OTg1NjI2LjIwMTYyMTI3MTgzMD9uZWVkaQWNjZXNzPXRydWVAQEAw> (24.04.2017)
- Impacts of European Territorial Policies in the Baltic States. (2015). / Eds. G. Raagmaa, D. Stead. London; New York: Routledge.
- Jõgeva linna arengukava aastani 2020. Jõgeva linnavalitsus. <http://jogeva.kovtp.ee/documents/1124358/2175211/J%C3%B5geva+linna+arengukava+projekt+UUS+2014-2020.pdf/07ea78d3-a3bd-4b13-be95-4f39e976fd36;jsessionid=7E4214604717B555F093D73838140A19?version=1.0> (14.04.2017)
- Jõgevamaa uuendatud arengustrateegia 2020+. Jõgeva Maavalitsus, Jõgeva Omavalitsuste Liit. <http://jogeva.maavalitsus.ee/documents/182803/6665835/Jogevamaa+uuendatud+arengustrateegia+2020.pdf/60113bb3-3cba-4c7d-9c2f-8cf2e2011d64> (14.04.2017)

- Kotey, B. (2006). Entrepreneurship and Regional Development: A Theoretical Framework. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=24828634&site=ehost-live&scope=site> (15.04.2017)
- Kuukeskmise brutotulu ületas mullu esmakordselt 1000 euro piiri. Statistikaamet. <https://www.stat.ee/pressiteade-2016-057> (05.05.2017)
- Omavalitsusüksuste võrdlus 2016 Statistikaamet 2017 Jõgeva linn teistega. (2017). SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus, (käsikiri).
- Mitra, J. (2012). Entrepreneurship, innovation and regional development. London; New York: Routledge.
- Pfeilstetter, R. (2013). Entrepreneurship and regional development in Europe: A comparative, socio-anthropological case study in Germany and Spain. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=87119342&site=ehost-live&scope=site> (17.04.2017)
- Raagmaa, G., Kalvet, T., Kasesalu, R. (2013). Europeanization and De-Europeanization of Estonian Regional Policy. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09654313.2013.772754#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMDgwLzA5NjU0MzEzLjIwMTMuNzcyNzU0P25lZWRYBY2Nlc3M9dHJlZUBAQDA=> (24.04.2017)
- Ribeiro-Soriano, D. (2017). Small business and entrepreneurship: their role in economic and social development. <http://www.tandfonline.com/toc/tepn20/29/1-2?nav=tocList#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMDgwLzA4OTg1NjI2LjIwMTYuMTI1NTQzOEBAQDA=> (25.04.2017)
- Statistikaamet (2017a). Sünnid, surmad ja loomulik iive soo ja maakonna järgi. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV032&ti=S%DCNNID%2C+SURMAD+JA+LOOMULIK+IIVE+SOO+JA+MAAKONNA+J%C4RGI&path=../Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ ja_koosseis/02Demograafilised_pehinaitajad/&lang=2 (25.04.2017)
- Statistikaamet (2017b). Rahvastik soo, vanuserühma ja haldusüksuse või asutusüksuse liigi järgi, 1. jaanuar. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV0282&ti=RAHVASTIK+SOO%2C+VANUSER%DCHMA+JA+HALDUS%DCKSUSE+V%D5I+ASUSTUS%DCKSUSE+LIIGI+J%C4RGI%2C+1%2E+JAANUAR&path=../Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ ja_koosseis/04Rahvaarv_ ja_rahvastiku_koosseis/&lang=2 (04.05.2017)
- Statistikaamet (2017c). Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted haldusüksuse ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER031&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVAD+ETTEV%D5TTED+HALDUS%DCKSUSE+JA+TEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/10Majandusüksused/045Ettevõtja>

d/&lang=2 (12.05.2017)

Statistikaamet (2017d). Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted õigusliku vormi ja maakonna järgi. [http://pub.stat.ee/px-](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER30&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVA)

web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER30&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVA
D+ETTEV%D5TTED+%D5IGUSLIKU+VORMI+JA+MAAKONNA+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/10Majandusüksused/045Ettevetjad/&lang=2 (06.05.2017)

Statistikaamet (2017e). Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted töötajate arvu ja haldusüksuse järgi. [http://pub.stat.ee/px-](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER32&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVA)

web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER32&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVA
D+ETTEV%D5TTED+T%D6%D6TAJATE+ARVU+JA+HALDUS%DCKSUSE+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/10Majandusüksused/045Ettevetjad/&lang=2
(06.05.2017)

Statistikaamet (2017f). Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted haldusüksuse ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi. [http://pub.stat.ee/px-](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER031&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVA)

web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER031&ti=STATISTILISSE+PROFIILI+KUULUVA
AD+ETTEV%D5TTED+HALDUS%DCKSUSE+JA+TEGEVUSALA+%28EMTAK
+2008%29+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/10Majandusüksused/045Ettevetjad/&lang=2 (27.04.2017)

Zvirgzdina, R., Vitola, S., Tilta, E. (2009). Entrepreneurship environment and regional policy. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=43973339&site=ehost-live&scope=site> (17.04.2017)

SUMMARY

PROMOTING DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN LOCAL CONTEXT: JÕGEVA TOWN

Marleen Reimets

The research problem of this final paper was the fact that enterprises, along with the people from rural areas and smaller towns, are increasingly relocating to bigger cities, resulting in greater inequalities in economic development between different areas. For a long time, the main problem faced by smaller towns has been how to prevent their continued population decline, due to which enterprises are also relocating from rural areas and there is no motivation to open new enterprises there due to the lack of clients and employees.

The final paper will investigate the principal problems related to entrepreneurship in small towns and how to resolve them, that is, what can be done by entrepreneurs and local municipalities. It also addressed the development trends of entrepreneurship in small towns. The objective of the final paper was to determine the main factors hindering the development of entrepreneurship in Jõgeva and to propose solutions for improving the situation.

The empirical part used the qualitative research method. Half-structured interviews were carried out with entrepreneurs from Jõgeva and the manager of the Jõgeva County Development and Enterprise Centre. The sample of interviewees is composed of six entrepreneurs from Jõgeva engaged in different fields like catering, dentistry, construction, timber processing and the sale of different products. In order to analyse the results, the information was transcribed from recordings and compared in a cross-case table.

At 25 years, the dentistry undertaking had been in operation for the longest period of time, with the home café, at 3 years, in operation for the shortest period of time. The number of employees in the companies ranges from 3 to 20. Most of the enterprises have a single location in the town of Jõgeva, except for the dentistry undertaking, which has a total of 5

locations in Jõgeva and Tartu County. The companies' future development plans include expansion to other towns as well as growth of their premises and number of employees. In general, the number of clients the companies have in Jõgeva has either decreased or remained the same. When compared to the beginning days of the enterprises, debts are becoming increasingly common and the older population makes up most of the clients. None of the businesses interviewed had benefited from the programmes supporting entrepreneurship.

All enterprises agree that finding employees, skilled employees in particular, is very hard in Jõgeva. Young people are also likely to frequently switch jobs. According to the owners, Jõgeva's location has not impacted their enterprise's success, as Estonia is very small and therefore there is less competition in a small town and advertising is not necessary.

The positive aspects of founding a business in Jõgeva and operating it there are safety, good train and bus access, location in the centre of Estonia, having everything nearby, and lower wage costs. The negative aspects brought out include younger people leaving, clients' price sensitivity, low market prices, no investments being made in Jõgeva, lack of cooperation from the town administration, low salaries and wages, labour shortage, the town lacking a clear vision of business development and a business zone with contemporary planning and infrastructure. According to half of the people interviewed, the business environment in Jõgeva has remained the same for the past three years, according to two it has improved and, according to one, worsened.

The biggest obstacles hindering the growth and development of enterprises are finding skilled employees, people remaining at a job for a short period of time, lack of larger premises, no longer having the courage to lightly take risks, the need for large investments, the town limiting the activities of enterprises, and the lack of capacity to compete with other enterprises. According to the Head of the Entrepreneurship Centre, among the problems hindering the development of entrepreneurship is that the local municipality does not have a long-term vision in the field of business development, slow processing of zoning plans and lack of residential housing in the town of Jõgeva. According to her, a zoning plan for the development of a modern business area is long overdue, along with filing an application for the European Union funding instruments to build the infrastructure.

In order to facilitate entrepreneurship, the state or the local municipality could share beneficial contacts with the entrepreneurs in Jõgeva, find or help the businesses to locate premises for themselves, subsidise niche products, take a personal approach to enterprises,

develop some kind of an award system and highlight those who contribute to local life. It was also noted that the Deed of the Year title could include a monetary prize, and that enterprises located in small towns, not only those that are outside of the city limits, should be eligible.

Based on the results of the research work, the author of the work is of the opinion that in order to facilitate the development of entrepreneurship in the town of Jõgeva, it is necessary to increase personal interaction with the entrepreneurs, to address them, offer help and recognise the more outstanding among them their ranks. The existing advantages should be used to hold onto the entrepreneurs, because addressing them personally is a lot easier in a small town when compared to bigger municipalities with many enterprises. At the same time, the town should establish a clear vision for facilitating the growth of entrepreneurship.

As areas of further research, the author proposes the topic of how regional development has been facilitated and the development of enterprises has been supported in small towns in different countries.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused ettevõtjatele

A Ettevõtte profiil

1. Tutvustage palun oma ettevõtet.

B Ettevõtte alustamine

2. Kuidas toimus ettevõtte rajamine?

C Ettevõtte jooksvad tegevused ja arenguplaanid

3. Kui palju olete kasvanud/laienenud võrreldes ettevõtte algusaegadega? Kui palju arenenud?
4. Millised on edasised arenguplaanid?
5. Kuidas on kliendid/nende arv muutunud ajaga?

D Toetused, koostööd teiste organisatsioonidega

6. Kas olete saanud ettevõtte rajamisel või edaspidi abi ettevõtluse tugisüsteemist? Kui jah, siis millist? (EAS, Maakondlik Arenduskeskus, omavalitsus jne.)
7. Kuidas leidsite ettevõtte tegutsemiseks sobiva asukoha? Millised on selle plussid ja miinused?
8. Kui kerge on olnud leida sobivaid töötajaid?
9. Kas ja kuidas on Jõgeva asukoht (Eesti keskel, kaugel Tallinnast) on mõjutanud Teie ettevõtte edu?
10. Kas ja milliseid probleeme on Teil olnud logistikaga seonduvalt?
11. Millised on Jõgevale ettevõtet rajades/seal tegutsedes positiivsed küljed? Millised negatiivsed küljed?
12. Kas viimase kolme aasta jooksul on ettevõtluskeskkond muutunud paremaks või halvemaks, mis osas ning mis on seda põhjustanud?
13. Millised peamised barjäärid takistava Teie ettevõtte arengut kasvu?
14. Kas Teil on ettepanekuid, mida saaks riik või kohalik omavalitsus teha selleks, et soodustada ettevõtlust Jõgeval?
15. Kui peaksite tehtut kordama, kas Te praegu rajaksite Jõgevale ettevõtte?

Lisa 2. Intervjuu küsimused Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajale

1. Kuidas hindate ettevõtluse olukorda Jõgeva linnas praegusel ajal?
2. Kuidas on olukord viimase 5-10 aasta jooksul muutunud, mis on läinud paremaks, mis halvemaks?
3. Milline on ettevõtlusaktiivsus – kui palju rajatakse uusi ettevõtteid?
4. Millised on ettevõtete arengut takistavad peamised probleemid kaasajal?
5. Millist rolli on Jõgeva linna- ja maavalitsus mänginud ettevõtluse arendamisel Jõgeva linnas? Kas midagi oleks selles osas otstarbekas muuta? Millised on Ettevõtluskeskuse koostöösuhted nendega?
6. Milline on Jõgeva positsioon ettevõtluse seisukohast võrreldes Eesti teiste väikelinnadega?
7. Tutvustage palun Ettevõtluskeskuse rolli (peamised teenused, klientide arv jms)?
8. Kuidas ettevõtjad Teisse suhtuvad? Kui palju küsitakse abi? Kui palju Teiega suheldakse nende poolt?
9. Mis on kõige edukam/tulusam asi, mida olete teinud ettevõtluse arendamiseks?
10. Mis arenguplaanid on Teil hetkel välja mõeldud ettevõtluse arendamiseks?
11. Kas Teil on ettepanekuid ettevõtluse tugisüsteemi või seadusandluse parandamiseks ettevõtluse arendamisega seoses? Mida saaks riik või kohalik omavalitsuses teha selleks, et soodustada ettevõtlust Jõgeval?
12. Millised on Jõgevale ettevõtet rajades/seal tegutsedes positiivsed küljed? Millised negatiivsed küljed?

Lisa 3. Ettevõtjatega intervjuude põhjal koostatud *cross-case* tabel

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Tegutsetud aeg	17 aastat	Loodud 2006. a	Loodud 1994. a	15 aastat (ettevõtte kohvikust vanem)	3 aastat	2000. aastast
Tegevusala	Lemmiklooma- ja kalastustarvete, ilutulestiku, ehitusmaterjali müük, võtmete tegemine, mesindus	Ehitusfirma, remondid, uued majad, ehitused	Hambaravi, kirurgia, proteesimine	Toitlustus, 50- kohaline kohvik, cateringi valmistamine	Toitlustus, kodukohvik, nišitoode, kella- ajaliselt paindlikud, õmblusfirma - hetkel ei tööta, ruumide rent	Puidutöötlemine, käsitöö ümarpuiduga, aiandustoodete valmistamine, turustamine, juht- tootmine, poeg- müük (osanik), ekspordiks tootmine 14-sse EL riiki, Eestis müüakse alla 1%

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Esindused, tegutsemiskohad	1 Jõgeval	Jõgeva- ja Tartumaal	5 - Luunja, Mustvee, Jõgeva, Tartu, Kallaste	1 Jõgeval	1 Jõgeval	1 Jõgeval, Tallinnas müügiesindus
Töötajad	3	4, vajadusel juurde, firma kahe peale	20, naisega 50:50 omanikud	7	3	20 ringis
Ettevõtte rajamine	Võtmetegemine Jõgeval puudus, algul raskus ruumi rendiga, raamatupidaja leidmisega, ilma kogemusteta, üksi, tutvusi vaja polnud	Kliendid kohe olemas tutvuste kaudu, kogemusi polnud, raamatupidaja aitas, raskus alustades - raha kokku saamine	Üksi, oma rahadega, pank natuke aitas, toolid järelmaksuga, tutvused ei lugenud, 2 kuud käimasaamiseks, kogemusi polnud, haigekassa usalduse saamine keeruline	Olude sunnil, kogemusi, konkurente polnud, tutvused aitasid vennaga koos, probleem - raha, eelis – klientide mahutavus	Pind olemas, kogemused teises valdkonnas, pere aitas, tutvusi polnud, alustati välisterrassiga, raskused - suured ambitsioonid, võõras teema, esimesel aastal palju üritusi	Kogemus ehituses, tööde organiseerimises, renditi pinda, tutvusi vaja polnud, alguse probleemid - vahendite, investeeringute leidmine, laenu, toorme saamine, turustamine

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Kasvamine/ laienemine/ arenemine võrreldes firma algusaegadega	Kinnisvara, autod, maad, mesilaspered, tegevusalad	Väiksemaks jäänud - algul 12-13 töötajat (raske hallata mitu objekti korraga), kogemusi palju juures	Töötajate arv - algul 2, nüüd 20, mitu esindust juures, läbi tutvuste laienemine (Luunja)	Väiksemaks jäänud - vahepeal 4 esindust (Kuremaa ujula, rannakohvik, Siimusti), Jõgeva koha, käivete suurenemine	Kujundus, köögisüsteem, väliterrassid	Territooriumi ümberehitus, tootmine, algul - ümarpuidu tootmine, müümine, üks väike hoone, plats, investeeringud - puidu sorteerimine, sorteerimisliin, freesi juurde liin, kilehall, saekaater, immutustsehh, tehnika, tõstukid, traktor
Edasised arenguplaanid	Mesilasperede laiendamine	Samas vaimus edasi, paari töömehe juurde palkamine	Olemasolevate kohtade arendamine – toolide, arstide lisamine, Tallinn silmapiiril	Laienemisplaane pole, suuremad ruumid	Ruumipuudus, seminari ruumi tegemine, linnadesse laienemine – kohvikute kett	Kinnistu territoorium ei võimalda laieneda

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Kliendid/nende arvu muutumine ajaga	Jõgeva linnas - vähenenud	Laienenud (suust-suhu reklaam), tööpakkumised vähenenud, talvel palju vähem tööd	Arv sama, vähem maksuvõimelisi inimesi, rohkem vanemaid inimesi, ei osata raha planeerida	Kasvanud, varem inimestel rohkem raha käes, rohkem käiakse väljas söömas kütteperioodi lõppemisel	Esimesel aastal - rohkem, turistid leiavad, kohalikud ei leia, reklaami tuleks teha teistmoodi	Algul põhiline Hispaania turg - pärast majanduslangust langes, turg laienenud
Ettevõtte rajamisel/ edaspidi abi ettevõtluse tugisüsteemist	Ei	Ei, pole soovi olnud	Valdade toetus – rendi mitte võtmine, remondi ära tegemine	Otseselt ei, võimalus tühjaks jäänud kultuurimajad ära osta, koostöö Jõgeva kultuurikeskusega, Jõgeva Maavalitsusega	Ei jõudnud - muudeti nõudeid (80 000€ aastas käive), liiderprogrammi ühekordne toetus väiksema elanikkonnaga linnas, koostööd taludega - turistid kohvikusse	Üldiselt ei, ettevõtjad ei peagi saama, RMK-ga kestvusleping - tarnib põhipuitu, väike projekt (5000-6000€ võidetud) lõpp-eksport toetus

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Ettevõtte tegutsemiseks asukoha leidmine, plussid ja miinused	Rendipind, oma teadmiste põhjal (alati keklinnas tegutsenud), miinus - ruumi vähe, pluss - kesklinn	Kontor kodus, objektid liikuvad	Soov keslinna, kohad valitud asukoha ja arsti järgi, plussid - parkimisvõimalus, väike koht, lihtne ja kiire tulla, võimalus valida asukohta	Linna poolt pakkumine, plussid - kesklinn, reklaamivajadus puudub, miinus - ruumi vähe	Oli olemas, miinus - ei asu päris kesklinnas	Kaks ettevõtet samal territooriumil, miinused - naabermaadele puitu müüa ei saa, Eesti asukoht halb, pole regulaarset laevaliini (odavam transport), metsa hinnad Eestis kunstlikult kallimad kui mujal
Sobivate töötajate leidmine	Raske – eriti võtmetegija	Häid töötajaid raske leida	Väga raske arste leida	Aina raskemaks läheb, häid töötajaid raske leida, eriti kokka	Väga raske ei ole, inimesed pakuvad end ise, kokka raske leida	Lihtsamale tööle kergem, raskemale raskem, noored ei püsi

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Jõgeva asukoha mõju ettevõtte edul	Kliente vähe, samas turvaline koht, mujal suur konkurents	Asukoht hea, ettevõtlust raske arendada	Ei, Eesti väike, esindused hästi paigutatud	Väiksemas kohas parem – jutt liigub kiiresti, väike konkurents, mujal suured investeeringud	Jõgeval sellist kohta varem polnud, samas mujal rohkem kliente	Enam ei olene asukohast, varem immutusettevõtted Tallinnas - sisetransport juures, puit kasvab rohkem Lõuna-Eestis - parem seal asuda
Probleemid logistikaga seonduvalt	Jah – Tallinnast, Hiinast tellides kindlus puudub	Üldiselt ei, seisakud ehitusmaterjali transpordiga	Väikesed tõrked kauba puudumisel	Algusaegadel palju probleeme, enam mitte	Ei	Ei, RMK tegeleb sellega

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Jõgevale ettevõtet rajades/seal tegutsedes positiivsed, negatiivsed küljed?	Positiivne - turvalisus, negatiivne - rahva puudus, noorte lahkumine	Miinused - turuhinnad madalad, ei investeerita Jõgevale, vähe tööstuseid, töökohti, noorte lahkumine, plussid - rahulik, ehitusajade ostmisele väike ajakulu, töäjõud olemas	Plusse pole, miinused - väikestes kohtades liigub jutt kiiresti - kvaliteet tähtis, vastutulelikkust linna poolt pole, hindu ei saa tõsta, kliendid väga hinnatundlikud	Plussid - lihtsam omavalitsustega asju ajada, load, paberid liiguvad kiiremini, miinused - palgad väikesed, inimeste kapseldumine, tööjõu- ja rahvapuudus, kaootilisus, hinnatundlik klientuur, alla „harju keskmise“ elatustase, inimeste mandumine ühel kohal	Plussid - Eesti keskel asumine, hea rongi- ja bussiliiklus, kõik käe-jala juures, miinused – töö- ja rahvapuudus, lõunal käiakse söömas, õhtuti mitte	Väikesed linnad samaväärsed Eestis, oleneb tegevusvaldkonnast, suurlinnas teenindus parem, puidutehas parem väikelinnas, miinus - palgad väiksemad
Ettevõtluskeskkonna muutumine viimase 3 aasta jooksul	Halvemaks - rahvast jääb vähemaks	Lihtsamaks, paremaks - inimesed leebemad kvaliteedi suhtes	Sama - bürokraatia sama, investeeringud väga suured, arstide puudus	Samaks jäänud	Paremaks – panustatakse mainesse	Ei ole muutunud

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Ettevõtte arengu kasvu takistavad barjäärid	Antud valdkondadest kasvada võimalik mesinduses, töötaja leidmine	Suurte pakkumiste peal ei saa osaleda, vastutav isik puudu (kõrgharidusega) kõrgemate hoonete ehituseks	Ei usalda teisi, laiskus - riske ei julge enam kergelt võtta, väga suured investeeringud, maksimalist, arstide puudus, vale haigekassa süsteem, linna poolt ettevõtte tegevuse piiramine, kõige läbi linnavolikogu minemine	Suuremaid ruume ei saa, kliendimahtu ja käivet kasvatada võimatu	Inimesed ei püsi töökohal, kokka väga raske leida	Eesti turu väiksus, võimatu müüa Eestis, kui turg teise ettevõtte käes, pole konkurentsivõimelised Eestis ja Euroopa turgudel, tootjad jäävad vaevu ellu, Eesti asukoht halb tootmise osas, halb majandusseis - pole majanduskriisist taastunud

Lisa 3 järg

	Alari äri OÜ, Alari Päären	Kahe Ehitus OÜ, Eimo Laks	Judent OÜ, Jüri Saar	Panther Teemaja OÜ, Toomas Kokk	Ateljee Cafe OÜ, Diana Lall	Belander Grupp OÜ, Evald Lepik
Ettepanekud riigile või kohalikule omavalitsusele ettevõtluse soodustamiseks Jõgeval	Kontaktide jagamine, ruumide leidmine, suurte tehaste toomine	Tööstust juurde, projekti kirjutamise konkursid rahalise auhinnaga	Tervisepoliitika paika saamine, ettevõtjad ei pea linnavalitsuse järel jooksmas, inimesed koos linna koristama (ühtsustunne, tasuta linn korda)	Linn – keskkonna loomine	Nišitoodete toetamine, suurte ettevõtete toomine, isikuliselt lähenemine, kohalikku ellu panustavate, ise arenevate ettevõtete esile tõstmine, premeerimissüsteem, aasta teo tiitliga rahaline auhind	PRIA toetus valedel alustel paigas, väikelinnades ettevõtete toetamine, tööhõive ja töökohtade tagamine, tööjõu maksude vähendamine, keskkond ettevõtlussõbralikuks, RMK poolt metsa ja tooraine odavam müük
Tehtu kordamisel praegu Jõgevale ettevõtte rajamine	Jah, võib-olla teise alaga	Arvatavasti jah, samas valdkonnas - tööjõudu juurde	Jõgevale ei – arstide puudus, meditsiin turvaline ala	Jah, väike konkurents	Jah, hea alustada, kogemusega läheks mujale	Arvatavasti jah, linnapiirist välja

Lisa 4. Intervjuu SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse juhatajaga

Hinnang Jõgeva linnas ettevõtluse olukorrale	5-palli süsteemis 3,5, ettevõtted ei saa kiirelt areneda, pole ettevõtluseks sobilikku ruumi linnapildis, aeglane detailplaneerimine, riigimaa kättesaamisel pikaajaline protsess, aeglane asjaajamine, tööjõu puudus (oskustöölise), madalad palgad, konkurents teistega ebavõrdses olukorras, puuduvad elamispinnad, maapiirkonda eluaseme jaoks laenu ei anta, võiks teha - kohaliku omavalitsuse pikaajalised strateegiad ettevõtluse edendamiseks
Olukorra muutumine 5-10 aasta jooksul	Seisak, suure mõjuga otsuseid, planeeringuid tehtud pole, rõhk haridusele, pensionäride elu parandamisele, sotsiaalsete probleemide lahendamisele, turvalisuse tagamisele, teede rajamisele, juba ammu aeg otsustada kaasaegse ettevõtlusala rajamise koht, teha detailplaneering, taotleda Euroopa Liidu toetusvahendeid taristu väljaehitamiseks
Ettevõtlusaktiivsus	Asutatud ettevõtted Jõgevamaa – 2015. a 205 (31 Jõgeva linnas), 2016. a – 168 (34 Jõgeva linnas), 2017. a I kvartal - 55 (6 Jõgeva linnas)
Ettevõtete arengut takistavad probleemid	Pikaajalise visiooni ettevõtluse valdkonnas puudumine, kiired seadusemuudatused, ebavõrdne olukord Tallinna ja Tartu ettevõtetega, detailplaneeringute aeglane menetlemine, ametnike vähene kompetents, detailplaneeringute algatus KOV-ilt, riigimaade kasutusele võtmise võimalused rasked, aeglane tegutsemise võrguühenduste rajamisel, kallid elektriliitumise kulud, raske saada laenu maapiirkonna ettevõtetele arenguks (kinnisvaratagatise väiksemad), puudulik kohaturundus, halb piirkonna maine, kuulsusetus, pole traditsioonilisi suurüritusi, kvalifitseeritud tööjõupuudus, halb ühistranspordi korraldus tööjõu värbamiseks, linnas elamispindade puudus
Jõgeva linna- ja Maavalitsuse roll ettevõtluse arendamisel	Iga aastane ettevõtjate tunnustamine, küsitlus vajaduste väljaselgitamiseks, JAEK koostöös seminarid, koolitused, JAEK taotlenud Euroopa Liidu struktuurvahendeid ettevõtluse toetamiseks, maavalitsuse, Jõgeva linna ülesanne välja töötada tegevuskava – PATEE, Jõgevamaa Omavalituste Liit panustanud ettevõtluse arengusse, Maavalitsus Piirkondlike Konkurentsivõime Tõstmise meetme projektidele toetuste taotlemisel eestvedaja

Lisa 4 järg

Jõgeva positsioon ettevõtluse seisukohast võrreldes Eesti teiste väikelinnadega	Mitte väga hea, vähe inimesi - 5340 2016. aasta 1.jaanuari seisuga, võimalik võrrelda väga väikeste linnadega, palju töötuid
Ettevõtluskeskuse roll	Eesmärk - kaasa aidata maakonna terviklikule, tasakaalustatud arengule, tugev ja usaldusväärne partner ettevõtjatele, kodanikuühendustele, KOV-idele, info jagamine – toetusvõimaluste, maakondliku ettevõtlusinfo, eraturu konsultantide teenuste, potentsiaalsete investorite kohta, potentsiaalsete, alustavate ettevõtjate nõustamine, arenguplaani koostamise toetamine, elluviimist, nõustatud kliendid 2016. a - 160
Ettevõtjate suhtumine Arendus- ja Ettevõtluskeskusesse, suhtlemine	Kellel vaja, see tuleb, töötukassa suunab kliente - abi äriplaanide, finantsprognoside tegemisel, toetuste jagamisel nõustamisi rohkem, pusitakse ise, ei planeerita äritegevust põhjalikult, alustavaid ettevõtjaid ettevõtluse baaskoolitustele, mentorklubid - ettevõtjate võrgustik, puidu- ja metallisektori ettevõtjad koolitustele, messidele, koostöösse klastritega ja kompetentsikeskustega, ekspordialane toetav tegevus, võrgustike loomine, töö noortega ettevõtlikkuse arendamiseks, õpetajatega koolides ettevõtlusõppe toetamiseks, äriideede konkursside korraldamine, läbiviimine, reklaami ei tee - puuduvad vahendid
Kõige edukam/tulusam asi, mis tehtud ettevõtluse arendamiseks	Potentsiaalsete, alustavate ettevõtjate nõustamine, maakonda toodud starditoetused, ettevõtlust toetavad EL struktuurvahendid maakonda, ettevõtjate võrgustiku loomine, koolitamised, ühisüritused, turismiettevõtjate võrgustiku tegevused, messidel ühised esitlused, piirkonna ühisturundus, mainekujundus, rahvusvaheline kontaktseminar, koolides ettevõtlusõppe toetamine, ettevõtliku kooli standardi juurutamine, arengustrateegiates ettevõtjate huvide eest seismine, ettevõtlust takistavate probleemide kaardistamine, vabariigi valitsusele ettepanekute edastamine, noorte ettevõtlikkuse arendamise aktiveerumine maakonnas JAEK-i eeskujul

Lisa 4 järg

Arenguplaanid ettevõtluse arendamiseks	Piirkondlikud Algatused Tööhõive ja Ettevõtluse Arendamine (PATEE) meetmete 2017-2019 elluviimine, investeringute toomiseks piirkonna kaardistatus, andmete edastus, töö noortega - ettevõtlikkuse arendamiseks, ettevõtlusaktiivsuse tõstmine, KOV-ide arengukavade koostamisel ettevõtluse arendamise eest seismine, sisendite andmine
Ettepanekud ettevõtluse tugisüsteemi/seadusandluse parandamiseks, riigile, KOV-ile	Maksusoodustused, koolituste, ettevõtluskultuuridega tutvumiseks välisreisid, tugi rahastusmeetmetes osalemiseks, info levitamine, maksukoormuse vähendamine, logistika, infrastruktuuri arendamine, tasuta reklaam, reklaamitoetus, ettevõtete koondamine ühisesse portaali, avatud suhtlemine ettevõtjatega
Jõgevale ettevõtet rajades positiivsed/negatiivsed küljed	Positiivsed - odavam kinnisvara, turvaline, rahulik, stressivaba elukeskkond, väike konkurents, hea transiidi asukoht (Piibe maantee, Tallinn-Tartu raudtee), lühikesed vahemaad, aja kokkuhoid, heal tasemel hariduse ja lastehoiuteenus, puhkamiseks soodsad tingimused, kaunis loodus, ettevõtlust toetav linnavalitsus, madalam palgatase, negatiivsed – väike tööjõu valik, suurtootmiseks ei piisa töökäsi, noortel vähe vabaaja veetmise võimalusi, linnal selge visiooni puudumine ettevõtluse arendamiseks, linnal kaasaegse planeeringuga ja taristuga ettevõtlusala puudumine